

VI. 198.

AZ 1927. ÉVI MAGYAR SPORTALMANACH

Ez a kötet, a sorozatban a III., kiegészítője az előző évek almanachjainak és nélkülözhetetlen segédeszköz a testneveléssel foglalkozó testületek és a sportkedvelő közönség számára is. Tartalmazza a testnevelésre vonatkozó legújabb kormányrendeleteket és ismerteti az OTT szervezetét.

A 350 oldalas 80 képpel díszített, gazdagon kiállított kötet ára 5.— pengő.

Kapható az OTT-ban (V., Báthory-utca 12., I. 7.), vagy a m. kir. postatakarékpénztárnál az 57.814. sz. csekkszámára befizetés útján, aminek megtörténte után a megrendelő a kötetet portómentesen kapja meg.

MEGJELENT A MAGYAR SPORT EZER ÉVE

II. KÖTETE.

Dr. Szilassy László nagyszabású munkájának ez a kötete 672 oldalon, nagy terjedelemben és pompás kiállításban, a Széchenyi-Wesselényi és az utánuk következő egy nemzedék idejének, amely a nemzeti sportunk minden ágában reform-korszak volt, hatalmasan lendülő sportéletével gazdagodik. — Óriási adathalmazt gyűjtött össze a szerző, amelyet a legkíméletesebb kézzel élvezetes és tanulságos olvasmánnyá rendezett. A munka megismeréséhez ismerni kell a magyar sport történetének ezt a részét is.

A kötet ára füzve 25.—, díszkötésben 30.— pengő.

Kapható a Laufer Tivadar-féle könyvkereskedésben (IV., Váci-utca 11.), de megrendelhető bármely könyvkereskedés útján is.

A TESTNEVELÉS

AZ ORSZÁGOS TESTNEVELÉSI TANÁCS HIVATALOS SZAKKÖZLŐNYE

Előfizetési díj egy évre	-----	P 10.—
Félévre	-----	„ 6.—
Egyes szám ára	-----	„ 1.—

Testnevelő tanárok és főiskolai hallgatók számára — egész évi előfizetésnél — a díj P 8.—.

Előfizetni a kiadóhivatalban (V., Báthory-utca 12., I. 8.), vagy a Pfeifer Ferdinánd (IV., Kossuth Lajos-utca 5. sz.) és a Kókai Lajos (IV., Kammermayer Károly-utca 3.) könyvkereskedésekben lehet, ahol egyes számok is kaphatók. Befizethető az előfizetési díj a 35.857. számú postatakarékpénztári csekkszámánkra is.

A MAGYAR NEMZETI STADION KÉRDÉSE

(MÁSODIK ISMERTETÉS)

Kiönlönyomást a TESTNEVELÉS I. évfolyamából

BUDAPEST
STEPHANEUM NYOMDA ÉS KÖNYVKIADÓ R. T.
1928

Az Országos Testnevelési Tanácsnak a Magyar Nemzeti Stadion kérdéséről szóló első tájékoztató ismertetése, mely 1926-ban jelent meg, az Országos Testnevelési Tanácsnál (V., Báthory-utca 12.) megszerezhető.

Kiadja az Országos Testnevelési Tanács. — Nyomdalgazgató: Kohl Ferenc.

MÉG ALIG néhány éve a Magyar Nemzeti Stadion gondolata csak keveseknél talált megértésre, sőt voltak sokan olyanok is, akik oda nyilatkoztak, hogy a Magyar Nemzeti Stadionra szükség nincs!

Hála Istennek, ez ellen a felfogás ellen *ma már nem kell* küzdeni. Ma már nemcsak a szorosabb értelemben vett szakkörökben és az illetékes hatóságoknál, hanem a társadalom széles rétegeiben is kivívta az őt megillető helyet a Magyar Nemzeti Stadion. Amióta pedig a IX. amsterdami Olympiai Játékok küszöbéhez értünk, azóta homlokterbe került az a fontos kérdés is, hogy mikor juthat el a magyar sportélet a maga teljességéhez, mikor érheti el azt, hogy az egész világ legelső sporttestülete, a Nemzetközi Olympiai Bizottság, Magyarországnak illetően Budapestnek adja a következő Olympia rendezésének a jogát.

Ez a kérdés azért áll szoros kapcsolatban a Magyar Nemzeti Stadion létesítésével, mert a Nemzetközi Olympiai Bizottságot döntés köti oly irányban, hogy csak olyan államnak adja az Olympia rendezésének jogát és szép kötelességét, amelyik egy arra alkalmas «Olympiai Telep» birtokában van, közepén a minden olympiai igényt kielégítő, kész Nemzeti Stadionnal. Ebből a szigorú álláspontból csak annyit lesz hajlandó a Nemzetközi Olympiai Bizottság engedni, hogy ha nem jelentkezik már kész Stadionnal pályázó, úgy a többiek közül azé lesz az elsőbbség, amelyik a kormányának a meghívója mellé hozza az állam kötelező nyilatkozatát, hogy minden feltételnek megfelelő Stadion felállítását állami feladatnak ismeri el és ennek a teljesítésére kötelezi magát.

Ime ez az a szempont, amely a Magyar Nemzeti Stadion kérdését más oldalról is megmutatja és teszi ma aktuálissá.

Ennek a felismerése az oka annak, hogy egyre többen foglalkoznak ezzel az ügyvel. A magyar képviselőháznak ez évi költségvetési vitájában is többen sürgették a Stadion létesítését. Mindenki látja, hogy a külföld rohamléptekkel igyekeznek a pozíciókat elfoglalni. Itália rövid idő alatt

két nagyszerű Stadiont épített, Spanyolország Barcelonában egy Olympia rendezésére minden tekintetben alkalmas Stadiont épít és Európa sportvezetőit nagyszerű versenyekkel csábítja 1929-re oda, hogy bemutathassa a kész Stadiont és ezzel barátságos hangulatot nyerjen ahhoz, hogy az 1936. évi Olympiának rendezésére Spanyolország kap hasson megbízást. A németek óriási erőfeszítései a Stadion-telepek elővárázsolása terén közismertek.

Bár Magyarország volt az első, amely a Nemzeti Stadion megalkotását törvényben nyilvánította szükségesnek, ez ma már nem elegendő fegyver a nagy versengésben nemcsak 1936-ra, hanem 1940-re sem, mert más országoknak készen álló nagyszerű Stadionjai egyenlő feltételek mellett, sőt esetleg nagyobb sportbeli alkalmasságunk ellenére is, elzárnának minket a jog elnyerésétől. Minden egyébtől eltekintve tehát sürgős feladat az, hogy a magyar állam ennek a törvényileg vállalt kötelezettségének megfeleljen.

Mínt hogy ez az ügy így az érdeklődés középpontjába került, a «Testnevelés» elsősorban hivatott arra, hogy a Magyar Nemzeti Stadion létesítésének a szükségét hangoztassa és az arra vonatkozó minden részletkérdést megtárgyaljon, ismertetve annak megoldási módjait, hogy így elősegítse egy egységes közvélemény kialakulását és megkönnyítse az illetékesek döntő állásfoglalását. Célunk minél szélesebb körből gyűjteni a véleményeket. Első sorban az OTT elnökének, *Karafiáth Jenőnek*, a Pesti Hírlap május 8-iki számában megjelent cikket közöljük, azután *Muzsa Gyula*, *Zuber Ferenc*, *Hajós Alfréd*, *Lauber Dezső*, *Mattyók Aladár* és a sportszövetségek vezetőinek fejtegetéseit, végül pedig megszólaltatjuk a közéletnek a kérdés iránt érdeklődést mutató tagjait.

Nemzeti Stadion.

A képviselőházban, a kultuszminiszteri tárca vitájában, egyre erősebben követelték a különböző pártállású politikusok a Nemzeti Stadion mielőbbi felépítését, mely nemcsak fel nem becsülhető munkaalkalmat jelent, de amely a nemzet testnevelési ügyét *Klebelsberg* miniszter szerint: megkoszorúzná!

A csonka ország Kormányzója, aki éles előrelátással annyira szükségesnek tartotta az 1921. évi LIII. törvénycikknek a Corpus Jurisba való iktatását, tudvalevően a székesfőváros közönségének az újvízi tisztelgő küldöttség útján igen melegen ajánlotta figyelmébe e nagy nemzeti mű létesítését.

Mindenütt osztatlan örömet keltett tehát, hogy a kultuszminiszter hatalmas koncepciójú expozéjában bejelentette, hogy a jövő évi költségvetésbe 800.000 pengőt óhajt beállítani, mint a Nemzeti Stadion építkezési költségeinek 35 évre elosztandó amortizációs részletét, mely összeg — az összes szakértők véleménye szerint — a kérdés anyagi oldalának megoldását megnyugtatóan biztosítaná.

Ezzel kapcsolatban szükségesnek tartom, hogy, a kérdést megvilágítandó, néhány megjegyzést tegyek.

Hogy az 1921. évi LIII. törvénycikk nem maradt papirostörvény, az elsősorban *Klebelsberg* kultuszminiszter érdeme. E törvény végrehajtási utasítása helyezte szilárd alapokra az egyre bámulatosabb mértékben fejlődő levante-sportéletet. E törvény vitte át — szinte előírászerűen — a köztudatba, hogy a városok, a községek, valamint kereskedelmi, ipari, mezőgazdasági vagy hatósági üzemek *kötelesek* a nemzeti testnevelés ügyét saját hatáskörükben hathatósan előmozdítani.

E törvénynek köszönhető az is, hogy a székesfőváros közönsége eléggé fel nem dicsérhető áldozatkészséggel, a néptömegek egészségügyi szükségletének kielégítésére, csak nemrégiben 120 holdat biztosított Sportliget céljaira, amely területnek használhatóvá tétele, közművekkel való ellátása és befásítása, valamint a közlekedési nehézségek megoldására szükséges tervek elkészítése most van folyamatban.

E törvény 4-ik, illetve 8-ik szakasza, bár időfeltételhez kötött, még két rendkívül fontos feladatot iktatott törvénybe akkor, amikor az állam pénzügyének rendezése utáni időre elrendelte a *Testnevelési Főiskola* felállítását, valamint a *Nemzeti Stadion* létesítését.

E két égető feladat közül az első még az állam pénzügyének rendezése *előtt*, mindnyájunk öröme és büszkeségére, megvalósult. A *Nemzeti Stadion* szükségességére azóta ismételtelen utalt az 1925. évi III. törvénycikk, valamint annak indokolása, amely törvény a *Nemzeti Stadion* létesítésére már eddig is — bármikor felhasználható — összegeket tartalékol.

A testnevelési törvény végrehajtása azonban csak akkor válik teljessé, ha e munka betetőzéseként, a képviselők sürgető felszólalásának megfelelően, nemzeti vágyaink hatalmas épülete felépül.

A különböző képviselőházi felszólalások teszik szükségessé, hogy tájékozásképen megemlítssem a következőket:

A *Nemzeti Stadion* felépítésének kérdése elsősorban: *közlekedési kérdés!* Bárhová helyezzük is el a Nemzeti Stadiont, az — a forgalmi eszközökön kívül — *kell, hogy gyalog is könnyen megközelíthető legyen.* Akinek módjában volt egy nemzetközi mérkőzés után a mai kis befogadóképességű pályák valamelyikéről hazatérő közönséget egyszer is megfigyelni, az igazat ad nekem abban a tekintetben, hogy minden közlekedési eszköz igénybevétele mellett is valóságos népvándorlás indul meg a város felé — a túsztika és a gyaloglósport híveinek nem kisebb öröme.

Kétséget nem szenvedhet, hogy a mai pályáknál sokkal nagyobb befogadóképességű *Nemzeti Stadion* közönsége a látogatók mai mértékét is jelentősen meghaladná. Ennélfogva a rendelkezésre álló forgalmi eszközök a közönség igényeinek kielégítésére elegendőnek nem bizonyulnának. Ez az oka a *Nemzeti Stadion* kapcsolatos intézmények központi elhelyezésének szükségessége mellett annak, hogy a sportszak-

értők — a külföldön szerzett tapasztalatokkal is indokolva — a *Nemzeti Stadion* megoldásánál annak könnyű megközelíthetőségét *alapfeltételként* állítják fel.

Ezzel szemben *Gömbös Gyula* képviselő, immár nem először, a Szunyog-szigetet jelöli meg, mint e célra egyetlen alkalmas területet, majd, másodsorban, az óbudai Hajógyár-szigetet említi fel.

Mind a két tervvel az Országos Testnevelési Tanács foglalkozott. Az újpesti Szunyog-szigetet a kultuszminiszter személyesen is megtekintette. Sajnos, a már akkor felmerült aggályokat, hogy a szigetnek a céloknak megfelelő mértékben szükséges feltöltése nagyobb összeget igényel, mint maga a *Nemzeti Stadion* felépítése, igazolta az az árvíz, amely a cserkész táborozást a káposztásmegyeri dombokra telepítette át.

Téved a tekintetben *Gömbös Gyula*, mintha én egyénileg a *Vérmezőt* tartanám az *egyedüli* megoldási lehetőségnek. Ez az állítás valószínűen abból eredt, hogy egyik napilapban írt cikkemben említést tettem arról, hogy a vérmezői megoldás látszott a *multban* — úgy szólván az összes sportemberek előtt — a legszimpatikusabbnak.

És itt egy kis rövid pillantást kell vetnem a *Nemzeti Stadion* mozgalmának a történetére. A vérmezői megoldás akkor került homlokterbe, amikor már a Pasaréti-útnál fekvő *Drasche*-telket, amit a székesfőváros szívesen ajánlott volna fel annakidején e célra, a város időközi fejlődése annyira megszükitette, hogy a *Nemzeti Stadion* ottani elhelyezésére többé már gondolni sem lehetett.

Abban az időben még a mai úgynevezett «Régi lóversenyter» igénybevehető nem volt, mert ezt a területet akkor még a *Magyar Lovaregylet* bírta. Amikor azután e terület később szabaddá vált, szívesen vették kombinációba az ottani megoldást az illetékes sportkörök, annyival is inkább, mert ez a megoldás annak az alapfeltételnek, hogy a *Nemzeti Stadion* könnyen legyen megközelíthető, *teljes mértékben megfelel!* A kultuszminiszter ezt a területet megszemlélte és bár azóta évek teltek el és a székesfőváros legégbekiáltóbb szegényére — minden építési engedély nélkül — valóságos nyomorfallu keletkezett ott, a székesfőváros mégis mindenkor a legridegebben zárkózott el, sőt szinte reszkettett attól a gondolattól, hogy ezt a helyet, a nyomortanyától s a disznóólaktól megtisztítandó, a nemzet céljainak szenteljük.

Ez a szerintem ma is különösképen érthetetlen és indokolatlan idegenkedés készítette azután a késedelemért felelős tényezőket arra, hogy érdemben foglalkozzanak a székesfőváros ama megoldási tervével, amely a *Nádor-kerben* kívánta a *Nemzeti Stadiont* elhelyezni, mely ingatlant tudvalevően főként ezzel az indokolással vásárolta meg a székesfőváros. Még 1926 tavaszán ejtette meg a terepszemlét a kultuszminiszter ezen a területen is, amikor a fűvészkert elhelyezésének a kérdése keresztezte a *Nemzeti Stadion* elhelyezésének ügyét. Ugyanakkor merült fel aztán az a további gondolat, hogy az építendő új *Boráros-téri híd* tengelyében, *Budán*, a *Műgyetemtől* az összekötő vasúti hídig

terjedő és a Budafoki-úttal határolt területreszen nyerjen a *Nemzeti Stadion* akként elhelyezést, hogy e terület a feltöltendő holt Dunaág felhasználásával, a *Dunáról* is könnyen megközelíthető legyen.

Ha a Dunát a népek országútjának tekintjük, úgy kétségtelenül grandiózus elgondolásra nyújtott volna alkalmat az a lehetőség, hogy a *Nemzeti Stadion* művészi megoldása Budapest látványosságait *itt* gazdagíthassa. E cél megvalósítása érdekében azonnal tárgyalások indultak meg a *Budapesti Kereskedelmi és Iparkamarával*, meghatározandó, vajjon miként lehetne e nagy és szinte közösnek mondható célt *együttesen* megvalósítani, amikor a magyar *Dahlem* ideája — tekintettel a *Műgyetem* közelségére — e területre is igényt jelentett be! Így történt azután, hogy a *Nemzeti Stadion* helyéért folytatott küzdelem visszatért újból oda, ahonnan a békeévekben kiindult: a *Vérmezőhöz*, melynek igénybevétele a székesfőváros részéről soha semmiféle nehézségbe sem a multban nem ütközött, sem most *nem* ütközik.

Nem is egy, de több terepszemlét tartottunk már a *Vérmezőn* is. Sőt! *Belitska Sándor* akkori honvédelmi miniszter úr már ki is cövekeztette azt a területrészt, amely e célra szükségeltetett.

Ami *Gömbös* képviselő úrnak azt az aggályát illeti, hogy a *Vérmezőt* hodályszerű tribünök építésével akarnánk tönkretenni, *nem* áll meg. Sajnálom, hogy, bár mindenkor meghívást nyert ő is e szemlékre, azokon a képviselő úr nem vett részt, mert akkor erre vonatkozó aggodalmait már a helyszínen eloszlathattuk volna.

Kertész K. Róbert államtitkár úr ugyanis sine qua non-ként állította fel azt a *művészi követelményt*, hogy a *Vérmezőn* csak megfelelő művészi elgondolásban lehet a *Nemzeti Stadiont* elhelyezni, ahol a művészi kiképzés, mely természetszerűen költségesebb építkezési módot igényel, nem hogy zavarná, de feltétlenül emelné az egész környéket. És ebben mindnyájan egyetértettünk!

Hogy ez a megoldás nem volna ellentétes a katonai érdekekkel sem, azt *Maróthy Géza* tanár valóban művészi tervei — melyeket *Magyarország Kormányzója* személyesen is megtekintett — igazolták.

Maróthy, aki egyidejűen az ügy iránti önzetlen lelkesedésből megtervezte a *Boráros-téri híd* budai tengelyében elhelyezendő *Nemzeti Stadiont* is, a *Vérmezőn* úgy tervezte meg a *Stadiont*, hogy az két oldalon, a *Széna-tér* felőli és a *Krisztina-tér* felőli oldalon bírna bejáratokkal és így a *Stadion* a nemzeti lelkesedés fokozására annyira alkalmas katonai parádék megtartására is felhasználható volna!

De ugyancsak nem ellentétes ez a megoldás a székesfőváros Sportligetével sem! Sőt! Amikor a pesti oldal közönsége a népegészségügyi követelményeknek megfelelő létesítményt kap, szinte szükséges, hogy a Duna tulsó partjának lakossága hasonló célt szolgáló intézményhez jusson.

A vérmezői megoldásnak egyetlen hátránya volna, hogy távol van a *Dunától* és így az evezősversenyeknek lebonyolítása a *Nemzeti Stadiontól* távol történék.

A két ügy ilyen összekapcsolása azonban, melyre a külföldön sincs példa, főként a közlekedési kérdést illetően annyi nehézségbe ütközik, hogy a dunaszigeti idea bármily érdekesnek is látszik, sportkörökben kellő visszhangra nem igen talál.

A Nemzeti Stadion létesítésével kapcsolatban legyen szabad még azt megjegyezni, hogy a Nemzeti Stadion hatalmas befogadóképessége útján nemcsak a testnevelés ügyének, hanem sok más, nemzeti propaganda nézőpontjából rendkívül fontos ügynek lehetne újabb és újabb érdeklődő tömegeket nevelni, amelyből az érdekeltek felbecsülhetetlen hasznót nyernének.

Végül még azzal is tisztában kell lennünk, hogy az erre a célra fordított költségek az egyre hatalmasabb méretekben megnövekedő érdeklődés folytán nem jelentenének holt tőkét, sőt a befektetett összegek gyümölcsötetése nemzeti ügyünk továbbfejlesztését szinte mérhetetlen mértékben mozdítaná elő.

Mindent egybevetve, a legőszintébb köszönet illeti meg mindazokat, akik e nemzeti kérdés rendkívüli jelentőségét felismerve, a testnevelési törvény vonatkozó szakaszának életrehívását az ország színe előtt a parlamentben sürgették.

Legsajátosabb egyéni véleményem szerint pedig igen szívesen barátkozom meg bármilyen elhelyezés gondolatával is, mert elvégre minden elhelyezés mellett lehet nemcsak contra, de pro is érveket felsorakoztatni.

És én — aki a kérdést égetően sürgősnek tartom — csak egyet szeretnék mielőbb megpillantani, bárhol is történjék az: az első kalapácsütést!

Karafiáth Jenő.

Küzdelmek a Magyar Nemzeti Stadionért.

Azok közé tartozom, akik a leghosszabb multtal bírnak az olympiai eszme szolgálatában Magyarországon és Budapestnek Olympiai Játékok rendezésével való megbízatásáért gróf Andrássy Gézával együtt küzdöttünk a Nemzetközi Olympiai Bizottság háború előtti és háború utáni konferenciáin. Egyszer már ott tartottunk, hogy a jog majdnem teljes értékében a kezünkben volt, csak a háború erőszaka ütött el minket annak a gyakorlásától. De most nem ezeknek a küzdelmeinknek a történetét akarom ismertetni, hanem a Magyar Nemzeti Stadion eszméjéért a magam személyében és a Magyar Olympiai Bizottság testülete útján folytatott harcainkat.

1907-ben, Hágában volt a Nemzetközi Olympiai Bizottságnak a IX. konferenciája és én ekkor kapcsolódtam be ennek a testületnek a munkájába. Ekkor mutatott be engem Coubertin báró a NOB tagjainak, mint Magyarország új delegátusát.

Ebben az időben a magyar sport már igen jó nevű volt nemzetközi viszonylatban. Vivóink, úszóink, atlétáink, evezőseink nagy nemzet-

közi sikereket értek el, természetes tehát, hogy Coubertin, akinek figyelme mindenre kiterjedt, a konferencia alatt többször érdeklődött a magyar sportviszonyok és szervezetek iránt. Kifejezetten elismerte, hogy Magyarország azoknak az államoknak a sorába tartozik, amelyek sportmultjukkal jogot szereztek arra, hogy megbízatást nyerjenek egy legközelebbi Olympia rendezésére. Benne már akkor felvetődött a gondolat, hogy mi érdemesek vagyunk erre a kitüntetésre és valóban hét év múlva, a párisi konferencián, melegen támogatta kérésünket, amelynek eredménye az lett, hogy az 1920. évi Olympia rendezése nekünk adatott.

De hágai beszélgetéseink során többször figyelmeztetett arra, hogy a magyar sportélet teljességéhez hiányzik még a Nemzeti Stadion és hivatásommá tette az otthoni propagandát annak felállítása iránt.

Az olympiai eszme nagy apostolának szavai és érvei avattak fel engem a Magyar Nemzeti Stadion harcosává és 21 év alatt nem halványult el egy percre sem bennem a kötelességem tudata és a sok gáncs és ellenáramlat között egyszer sem lankadt az az akaratom, hogy mindent el kell követnünk a Magyar Nemzeti Stadion megteremtése érdekében.

Hágából hazajöve, beszámolómban már előterjesztettem a kormánynak azt, hogy Magyarország csak akkor követelheti a nemzetközi sportéletben — az egyéb feltételek szerint — öt megillető helyet, ha megépíti a Stadiont. Ebben a jelentésben kiemeltem, hogy az első a hely kérdése és már itt ebben az írásomban az összes számbavehető helyek közül a Vérmezőre mutattam rá.

Kapóra jött hogy röviddel azelőtt jelent meg Kenedi Géza képviselő-társamnak egy tárcája, amelyben egy görögországi utazása alatt nyert impressziói alapján rámutatott arra, hogy a Vérmező ideális hely Stadion létesítésére: mintája a klasszikus görög stadionok terepeinek.

Röviddel ezután gyakorlati lépést is tettünk a Nemzeti Stadion létesítése iránt. Lauber Dezső, a MOB akkori főtítkára, jeles műépítész és sportember, elkészítette a Magyar Nemzeti Stadionnak a Vérmezőn való elhelyezéséhez a vázlatos tervrajzokat. Andrássy Géza gróffal kihallgatáson jelentünk meg néhai Ferenc József királynál, aki előterjesztésemet nagy figyelemmel hallgatta meg, szakszerű megjegyzésekkel kísérte és a Lauber-féle tervet átvéve, a döntést későbbre tartotta fenn. Később — minthogy a válasz késett — itt Budapesten, ismét kihallgatáson voltam és ez alkalommal sem vettem észre olyan jeleket, amelyek az addig bennünk élt jogos reményeink teljesülése ellen mutatkoztak volna.

Annál hamarabb jött a kiábrándulás. Alig, hogy a boldogult király visszament Bécsbe, visszakaptuk a terveket azzal, hogy kérésünk nem teljesíthető, mert a Vérmezőnek más rendeltetése lesz.

Nemsokára azután megépítették a híres «rézsüt», csakhogy jelezzék, tényleg «más a rendeltetése» a Vérmezőnek!

Azután a háborúig többször indítottunk mozgalmakat, különösen erőset 1914-ben, mielőtt a párisi konferenciára utaztunk, de minden kísérlet sikertelen maradt, nemcsak a Vérmező elnyerése iránt, de általában a Nemzeti Stadion ügyének bármely irányban való előmozdítása tekintetében is.

Közvetlenül a háború után újult erővel indultak meg a küzdelmeink. A MOB összehívta a szövetségeket, összegyűjtötte az igényeiket, amelyeket egy jól megépítendő Nemzeti Stadionnal szemben saját sportjuk nézőpontjából támasztanak és épen abban az évben, 1920-ban, amikor a VII. Olympiának Budapesten kellett volna lezajlania, elnökségem alatt megalakult a MOB héttagú Stadion-albizottsága. Ez a bizottság részletes építészeti megoldási terveket is tárgyalt, de különösen a néhai dr. Nagy Béla vezetése mellett a rentabilitási kérdésekkel foglalkozók kimutatták, hogy akkori nehéz helyzetünkben sem lehetetlen a felépítés... ha pedig nem lehetetlen, akkor kötelesség.

Az albizottság a MOB elé azzal a javaslattal járult, hogy folytassa az agitációt a kormánynál, a fővárosonál, elsősorban a Vérmező átengedése iránt és ha az ismét leküzdhetetlen akadályokba ütközne, úgy a Margitsziget megszerzése iránt. A MOB ily értelemben döntött, újból megindítottuk a memorandum-áradatokat és küldöttségjárásokat. A Margitsziget hamar tárgyalanná vált, mert a Közmunkák Tanácsa háromsoros határozattal elutasította a memorandumot és az elutasító határozat ellen beadott fellebbezésünket is visszautasította, ebben indokolva az első határozatot.

Újult erővel foglaltunk ezután állást a Vérmező mellett. Részikert el is értünk. Szinte köztudattá vált, hogy a Vérmezőnek a megközelíthetősége minden más hellyel szemben páratlanul nagy előnyt jelent. A Déli Vasút szomszédsága, Pestről három hídon futó villamosok a legkülsőbb városrészekből, sőt a szomszédos helyekről (Ujpest, Rákospalota stb. egyik irányból, Rákosszentmihály, Gödöllő a másik irányból, Pesterzsébet, Kispest stb. a harmadik irányból, a pesti oldal jó része a negyedik irányból) közvetlen, átszállás nélküli közlekedést tesznek lehetővé, épen úgy, mint a Lágymányos és Óbuda felől, amihez ha hozzávesszük azokat a területeket, amelyekről gyalog fél órán belül megközelíthetők (a Belváros és annak közvetlen szomszédai, továbbá a Krisztina és Tabán), úgy vitán felül áll az, hogy közlekedés nézőpontjából ennél jobbat nem lehetne találni.

Belitska akkori honvédelmi miniszter figyelme is ráterelődött erre az ügyre és az ő rendelkezése folytán helyszíni szemle volt, amelynek eredménye a Nemzeti Stadion helyének a Vérmezőn való kitűzése lett. E nevezetes esemény azonban mégis folytatás nélkül maradt. Ma már csak emléke van e szemlének: az ott felvett fénykép, amelyen tisztán láthatók a Vérmező pázsitján a Nemzeti Stadion kimeszelt körvonalai.

Átfutottam ezzel 15 év történetét, amely alatt, ahol csak mód és

alkalom kínálkozott, a MOB és mi, elnökei, mindent elkövettünk szóval, írásban, tettel, hogy eleget tegyünk annak a kötelességünknek, amelyet Hágában magamra vállaltam, amely azóta jelentőségében még nőtt is.

Ha sikert nem is tudtunk elérni, mert még a hely tekintetében sem jött létre addig döntés, önérettel hivatkozhatunk egyre és ez az, hogy a gondolat állandó ébrentartásával értük el azt, hogy az, ami addig csak egynéhányunk ideálja volt, nemzeti céllá, törvénybe foglalt nemzeti feladattá vált.

Ezóta a MOB hűséges segédcsapata lett a további küzdelmeknek. A helyszíni szemléken Klebelsberg gr. miniszter úr személyesen győződhetett meg arról, hogy mindig kevesebb és kevesebb joggal lehet más elhelyezésről beszélni, mint a Vérmezőről, amelyet 21 év előtt ajánlottam akkori hivatali elődjének a figyelmébe.

A Magyar Nemzeti Stadionnak, a testneveléssel kapcsolatos minden ágazat otthonának, a Testnevelési Főiskola és a sportszövetségek fórumának, a sportmúzeum hajlékának, a levante, cserkész és iskolai sport és testnevelés ünnepei színhelyének, a katonai és más nemzeti célú nagy ünnepek és felvonulások nagyszerű keretének, a reméljük mihamar elnyerhető Budapesti Olympiai Játékok színterének a Vérmezőn kell felépülnie, nem azért, mert nincs más helye, hanem azért, mert az az egyetlen alkalmas helye! *Muzsa Gyula.*

Hová építsük a Nemzeti Stadiont?

Mióta a Coubertin báró által elültetett kis mag terebélyes fává növekedett s az új életre keltett olympiai játékok a sportúzó nemzetek érdeklődésének középpontjába kerültek, minden nemzetnek legfőbb óhaja, hogy az ő fővárosa is színhelye lehessen egy modern olympiásznak.

Az olympiászok színhelyének kijelölése a Nemzetközi Olympiai Bizottságnak a hatáskörébe tartozik s ez a szuverén testület annak idején úgy határozott, hogy mindig csak a soron lévő olympiász befejezése után jelöli ki a következő olympiász színhelyét. Ettől a megállapodástól eddig csupán egy ízben tértek el, még pedig 1924-ben, mikor nemcsak Amsterdamot jelölték meg az 1928. évi verseny színhelyéül, hanem egyúttal azt is leszögezték, hogy az 1932. évi olympiai játékok színhelye az Amerikai Egyesült Államokban, Los Angelesben lesz.

Az 1936. évi Olympiai Játékok színhelyének kijelölése tehát csak 1932-ben, Los Angelesben fog megtörténni. Budapest is ott lesz a komoly jelöltek sorában s képviselőink bizonyára mindent el fognak követni, hogy fővárosunk kerüljön ki győzelmesen a nemes vetélkedésből.

Nagy hátrányunk azonban a várható küzdelem során a NOB-nak az a határozata, hogy a jövőben csupán oly városnak ítéli oda az Olympiai Játékok megrendezési jogát, amelyik már kész Stadionnal rendelkezik. Azok a kellemetlen huza-vonák, melyek a párisi és amsterdami olympiá-

szokat megelőzően a Stadionok létesítése körül felmerültek s az Olympiászra készülő nemzeteket kínos bizonytalanságban hagyták, készítették a NOB-ot ennek a helyes és indokolt határozatnak meghozatalára.

Ha tehát azt akarjuk, hogy Budapest képviselői 1932-ben a siker reményével vegyék fel a küzdelmet Berlin és Róma képviselőivel, a következő négy év alatt tető alá kell hoznunk a Magyar Nemzeti Stadiont.

Abban, hogy a magyar testnevelésügy nagy feladatai közül a Nemzeti Stadion létesítése a legsürgősebb, ma már minden mértékadó tényező örvendetesen egyetért. A Magyar Olimpiai Bizottságnak s később az Országos Testnevelési Tanácsnak sikerült fáradhatatlan propagandával ráterelni a figyelmet a Stadion kérdésre s ma már a kormány és a főváros részéről meg van a készség a haladéktalan cselekvésre.

Két dolgon fordul meg a Stadion létesítése: a pénzen és a telken. Szándékosan vettem előbbre a pénzkérdést, mert ezt tartom a kisebb nehézségnek. Abban a pillanatban, amikor a Kultuszminiszter Úr kilátásba helyezte egy nagyobb összegnek a költségvetésbe való felvételét, mely a Nemzeti Stadion építésére felveendő kölcsön évi annuitását fedezné, a pénzkérdés megszűnt komoly akadály lenni, hisz az állami hozzájáruláson kívül a testnevelési adó hozadéka és főképen a Stadion pályabérei is jelentékeny jövedelmi forrásokat jelentenek.

Végtelenül örvendetes jelenség, hogy miként a Stadion létesítésének sürgőssége tekintetében ma már egy véleményen van minden illetékes faktor, úgy az elhelyezkedés dolgában is rövidesen egyetértő vélemény látszik kialakulni.

A tucatszám felmerülő elhelyezési tervekről hamarosan kiderülnek a hibáik s a tervezők minden esetben kénytelenek újra és újra visszavonni az eredeti és egyedül helyes elhelyezési tervhez: a Vérmező igénybevételéhez.

Mikor a Stadion létesítésének terve ezelőtt 20 évvel első ízben felmerült, mindjárt a Vérmezőre, mint kézenfekvő megoldásra irányult a figyelem. Nem szándékozom most a Vérmező megszerzésére irányuló mozgalom történetét ismertetni, akiket ez érdekelne, megtalálhatják abban a röpiratban, melyet az Országos Testnevelési Tanács 1926 évben közrebocsátott. Most csak az újabban felmerült tervek és események kapcsán óhajtók az ott előadottakhoz kiegészítően néhány megjegyzést tenni.

Egy látszólagos döntő lépés történt a Stadion-kérdés megoldása felé, mikor a Székesfőváros Tanácsa a rákosi dűlőben 120 hold nagyságú területnek egy sportliget céljaira leendő kihasítását elhatározta. A főváros vezetőinek vélekedése szerint a sportliget létesítése egyúttal elintézi a Stadion kérdését is, mert a hatalmas terület egy részén jutna hely a Nemzeti Stadion részére is.

Mindenesetre a legnagyobb hálával és elismeréssel kell fogadni a Székesfőváros Tanácsának nagylelkű gesztusát, mikor a testnevelés ügyével szemben fennálló erkölcsi kötelességét elismerve, annak ily

fejedelmi adománnyal kíván eleget tenni. A létesítendő sportliget megbecsülhetetlenül értékes tényezője lesz a főváros testnevelési törekvéseinek és módot fog nyújtani a szegényebb sorsú és egyesületekbe nem tartozó fiatalság ezreinek, hogy testi kultúrájukat ingyen, vagy minimális ellenszolgáltatás fejében szabadon fejleszthessék. A mi elgondolásunk szerint a sportligetben az embersport minden válfaja részére meg kell teremteni az ingyenes vagy minimálisan olcsó gyakorlás lehetőségét, képzett és hozzáértő mesterek vezetése mellett.

Ennek a sportligetnek a megszületése azonban még a messze jövő kérdése. A felajánlott terület, mely jóval az új löversenyter mögött van, ma még kopár homoksivatag, híjján minden közműveknek.

Ha itt, a futóhomokon ligetet akarunk létesíteni, először is kutakatt kell fúrni, víztornyokat építeni, öntöző csőhálózatot berendezni. Csak a vízellátás megoldása után lehet majd hozzáfogni a gyepesítéshez, a fásításhoz s ha milliárdok árán és évek hosszú sora után a mai kopár terület helyébe ligetet varázsoltunk, akkor jön csak el az ideje a sportépítmények, pályák, uszodák, fedett csarnokok létesítésének s csak akkor vihetjük ki oda a sportra vágyó fiatalságot, mikor a mai poros levegő helyett már az üde növényzet szülte ózondús, friss levegőt biztosíthatjuk a kiszáradt tüdőknél.

A Nemzeti Stadion azonban akkor sem kerülhet ide, mert egyrészt annak létesítése sokkal sürgősebb, minthogy azzal a sportliget felvirulásáig várni lehetne, másrészt a szóban forgó terület fekvése és megközelíthetősége, a nagy tömegek befogadására készítendő verseny-pálya céljaira nem alkalmas.

A sportliget számára kijelölt terület — mint már említettem — több mint egy kilométerrel fekszik az új löversenyter mögött, ami azt jelenti, hogy megközelíthetősége még annál is sokkal rosszabb. Pedig az új löversenyter is a rossz megközelíthetősége miatt pang. A löverseny-ügy súlyos anyagi helyzete, ami a látogatottság s ennek folytán a totalizátor-forgalom jelentékeny csökkenésében találja okát, intő példa kell, hogy legyen mindazoknak, akik a Stadiont a sportligetben vélik elhelyezhetőnek.

Mert téves az a beállítás, mintha a löversenyek közönsége a nehéz gazdasági viszonyok vagy a footballmérkőzések konkurrenciája miatt apadt volna le ily ijesztő mértékben.

Bármily kevés pénze is van ma a középosztálynak, szórakozásra mindig akad pénz, még akkor is, ha nem jut elsőbrendű életszükségletekre. Bizonyosága ennek a színházak, mulatók, mozik látogatottsága és az embersport produkciók folyton növekvő közönsége. A football növekvő népszerűsége sem oka a löversenyek pangásának. Már a háború előtt is meg voltak az Üllői-úti és Hungária-úti nagy arénák. Már akkor is 30—40 ezer ember lelkesedett vasárnaponként a labdarugás hőseiért, de emellett akkor még jutott 15—20 ezer ember a löversenyterre is és a lóspört és embersport szépen megélték egymás mellett.

Amiért a löversenyek közönségének tetemes része hűtlenné lett régi szórakozásához, annak egyedüli oka az új löversenyter nehéz megközelíthetősége. A régi löversenyter úgyszólván a város belsejében volt, pár lépésnyire a Keleti pályaudvar mögött, a városliget szomszédságában. A város szívéből pár fillérért s ami ennél is fontosabb, pár perc alatt kijuthatott oda, akár gyalog is bárki. Még hétköznap is tudott magának mindenki egy órányi időt szakítani, hogy legalább egy-két futamot végignézzon. Ma a rossz közlekedés sok embert elriaszt, mert valóságos ökölharcot kell vívni a Rókus-kórháznál a villamosokra való feljutásért.

A legszerencsétlenebb idea volt a löversenyközönséget arra a villamosvonalra terelni, amelyiket már a Hungária-úti pálya és a Rákosi újtemető óriási forgalma terhel.

Es erre a túlterhelt vonalra akarják még egyesek ráakasztani a Nemzeti Stadion közönségét is!

Nem jelent itt sokat a Kerepesi-úti helyiérdekű vasút segítsége sem, mert ez kettős átszállást és kettős költséget jelent, valamint lényegtelen segítség a túldrága autóbusz-forgalom is.

Az embersportok közönségét époly kevéssé elégítené ki a rákosi Stadion forgalmi lehetősége, mint ahogy nem elégítik ki a löversenyek közönségét sem és az eredmény a Stadion erkölcsi és anyagi csődje lenne. Azon pedig, hogy a rákosi dülőben építendő Stadion távoli és kedvezőtlen fekvésénél fogva nagy tömegek látogatására nem alkalmas, a jelenlegi fogyatékos közlekedési eszközök felfejlesztésével s azok szaporításával sem lehetne segíteni. Nézzünk csak kissé mélyre ennek a kérdésnek.

Abban minden hozzáértő sportember megegyezik, hogy a létesítendő Nemzeti Stadion befogadóképességének jóval nagyobbak kell lenni, mint a létező, 30—35.000 nézőre számított klubpályáké.

Legalább is 60—80.000 ember elhelyezésével kell számolnunk, hogy megmenthessük a sport céljainak azokat a hatalmas összegeket, melyek ma elvesznek azon a réven, hogy nagy sportesemények idején ezren és ezren szorulnak ki a pályákról.

Hogy lehet már most 60.000—80.000 embert egy órán belül a verseny színhelyéről a város centrumába visszaszállítani? A válasz erre egyszerű: *sehogyan!*

Milyen teljesítőképessége van egy kétvágányos közuti villamosvonalnak? Sűrűbben nem lehet a kettős kocsikat indítani, mint percenként, különben a megállóhelyeknél az egész kocsisor összetorlódik. Egy dupla villamoskocsi, zsufolásig megtömve, átlag 100 embert visz el, egy óra alatt tehát az indítható 60 kocsipár 6000 ember szállíthat.

Ha a Stadion mindkét oldalán lenne közuti vasútvonal, akkor is csak 12.000 ember szállítható el, vegyünk ehhez még 3000 embert, aki taxin, magánautón, vagy autóbuszon utazhat, úgy hogy a legkedvezőbb esetben is egy órán belül csak 15.000 embert lehet járműveken a városba visszaszállítani. Mit csinál a többi 45—65.000 ember? *Gyalog megy haza.*

Igy van ez most is úgy a Hungária-úti, mint az Üllői-úti pályákon rendezett nagy versenyek után: a közönség zöme nem vár negyedórát, hogy felverekedje magát egy villamosra, nem könyörög a fölényes soffőrhadnak, hanem nekivág gyalog az Üllői-útnak, illetve a Salgótarjáni-útnak. És ezt bátran meg is teheti, mert az Üllői-úton 2-4 km, a Salgótarjáni-úton és Népszínház-utcán át pedig 2-8 km gyaloglás után eléri a Nagykörutat. Ezzel szemben a rákosi sportligettől a Nagykörút 5-5 kilométernyire van s ekkora gyalogjárást az órákon át való álldogálástól amúgy is kifáradt közönségről nem lehet feltételezni.

Ezek a számok egyúttal azt is megmutatják, hogy meddig mehetünk kifelé a Stadion helyével a város középpontjától? Legfeljebb 2—3 kilométernyire, vagyis oly távolságra, ami gyalog nagyobb megerőltetés nélkül elérhető. Kiesnek tehát a kombinációból mindazok az elhelyezési tervek, melyek a Nemzeti Stadiont a fővároson kívül, vagy annak külső periferiáira óhajtották kivinni.

Újabban egy sajtószertű megoldási módozatot propagál Gömbös Gyula, aki a Stadiont mindenáron víz mellé, még pedig valamelyik dunai szigetre óhajtaná elhelyezni. Miután a Margitszigetről szó sem lehet, csak az újpesti Szunyogsziget és az óbudai sziget jöhetne szóba.

Az újpesti Szunyogszigetnek, mint sporttérnek hasznavehetetlensége nyilvánvalóvá vált a cserkész nagytábor alkalmával, amikor az árvíz miatt az utolsó pillanatban a tábor a megyeri partra kellett áthelyezni. Ez a sziget ugyanis az árvíz színe alatt fekszik és csak nagyarányú és költséges feltöltési munkálatok után lehetne ármentesíteni. Amellett barbárság volna kivágni a sziget hatalmas fáit és elpusztítani Újpest lakosságának legszebb üdülőhelyét.

Az óbudai sziget megszerzése nemrég még nem járt volna különösebb nehézséggel, most azonban odatelepítették a Margitsziget kertészetét, ami mindenestre komplikálja a kérdést. De ettől eltekintve ez a gondolat sem túlságosan szerencsés, mert a part felől gyarak veszik körül a szigetet, a hozzájutás pedig nehéz és felette körülményes. Ezt a szigetet is fel kellene — legalább részben — tölteni, azonkívül külön hidat is kellene építeni az óbudai Dunaág felett. Mindezekután is a megközelíthetősége igen rossz maradna. A nehézkes hajóforgalomra komolyan nem lehet számítani, a villamos- és gyalogközlekedés pedig a hosszú, szűk, zeg-zugos óbudai utcákon át még rosszabb volna a rákosi Stadionnál is.

Úgy tűnik fel nekem, hogy Gömbös Gyula szükségtelenül összekeveri a sportolók üdülésére és gyakorlására szolgáló nagyszabású nyilvános sporttelepeket a Stadionnal. Ez a fogalomzavar meglehetősen gyakori és Németországból származik, ahol szokásos minden nagyobb sportlétesítményt Stadion-nak nevezni, ép úgy, mint ahogy minden valamire való nemzetközi versenyüket Olympiá-nak hirdetik. Az óbudai sziget nagyszerűen megfelelne arra a célra, hogy itt a rákosi sportliget pendantját létesítsük a budai részek fiatalsága s a vízisportok barátai részére. De a Nemzeti Stadiont a maga sportkulturális intézményeivel

s a nézők tízezeivel ide kihozni nem lehet. Nincs is annak szüksége, hogy a sportúzők ezrei ott gyakoroljanak, ahol majd kiforrott tudásuk legjavát a nagy nyilvánosság előtt bemutatják. A színinövendék sem az Operában, vagy a Nemzeti Színházban tanul: ott csak vizsgázni szokott.

Hogy egy nemzet, a maga Nemzeti Stadionját, pusztán a levegős a vízisportokkal való területi összefüggés okából víz mellé építette volna, arra nincs példa széles e világon. Pedig más fővárosnak is van vize, nemcsak Budapestnek. Észak Velencéje, *Stockholm*, csupa szigeten épült, de azért a Stadionja messze a parttól, a város belterületén van. Nagybritannia hatalma a tengeri uralmán nyugszik, a vízisport ott méltán a legnépszerűbb s legelterjedtebb, mégis, bár az utolsó húsz év alatt Londonban két Stadion is épült, *egyik sincs a Themse mellett*, sőt attól jó messze esik. Az olasz is hajós nemzet. Sok nagy tengerparti városa van, — hogy csak Nápolyt, Genuát, Velencét említsem, — mégis Stadionjait két szárazföldi, víz nélküli városban építette fel: *Bolognában és Rómában*. Bizonyára mindenütt az az elgondolás vezette az illetékes tényezőket a hely megválasztásában, hogy az első és legfőbb nézőpont: *a jó megközelíthetőség*. A víz túlságos közelsége különben is csak nyáron kellemes! Kora tavasszal és késő ősszel a Duna partja nem túlságosan barátságos s a hideg, a nedves levegő erősen befolyásolja a sportteljesítményeket és árt a sportolók egészségének is.

Végezve ilyformán azokkal az elhelyezési lehetőségekkel, melyek egy vagy más okból nem alkalmasak, lássuk most már azokat a területeket, melyek a fenti nézőpontok figyelembe vételével megfelelőeknek látszanak.

Három oly hely került eddig kombinációba, mely környezeténél fogva méltó lenne a Nemzeti Stadion elhelyezésére s ahonnan a nézőközönség tízezei gyalog is kényelmesen távozhatnak.

Ezek: *a Lágymányos, a régi lóversenytér és a Vérmező*.

A lágymányosi elhelyezés ellen azonban három súlyos érv szögezhető le. Az óbudai Dunahíd építése sorrendben előbb határozatyan el, a Boráros-téri híd építése bizonytalan és beláthatatlan időre odáztatott el, már pedig ennek a megoldásnak az lett volna a *conditio sine qua non*-ja, hogy a Ferenc-körút folytatásaként épülő új híd egyenes és rövid vonalban kötötte volna össze a lágymányosi városrészt a pesti oldal főúttal, a Nagykörúttal. Egy másik súlyos ellenérv az, hogy a terület feltöltése és a részben spekulatív magántulajdonban levő telekrészek kisajátítása nemcsak horribilis költségtöbbletet, hanem egyúttal több évi időhátrányt is jelentene, amit sem a Stadion költségvetése, sem annak sürgőssége el nem bír. Végül egy harmadik ok, amiért ettől a megoldástól úgylátszik el kell tekintenünk, az a körülmény, hogy a kultuszminiszter úr ezt a területet, mely a Műegyetemmel határos, a létesítendő magyar tudományos telep, a *„magyar Dahlem*» céljaira szemelte ki, amire kétségkívül minden tekintetben alkalmas. Nagyszerű fekvése van a régi lóversenytér telkének is, melynek

a Thököly-út és az Aréna-út keresztezésénél levő része kiválóan alkalmas volna a Nemzeti Stadion céljaira.

Ez a terület a Székesfőváros tulajdona s ennek átengedését két szempontból ellenzik az illetékes tényezők. Városrendezési szempontból ugyanis ezt a területet egy sugárúttal akarják kettészelni, mely a mai Verseny-utca folytatása lenne. Az így kettémetszett terület részei pedig már nem lennének megfelelők a Stadion elhelyezésére. A másik szempont, amit a Stadion idehelyezése ellen felhoznak, az, hogy a Keleti pályaudvar tervbevett kibővítése, illetve kihelyezése esetén a terület jelentékeny részére az Államvasutaknak szüksége lesz.

A lágymányosi és régi lóversenytéri elhelyezéssel szemben tehát amint látjuk, oly komoly nehézségek merülnek fel, melyek a kérdés dülöre juttatását nagyon megnehezítik és mindenestre évekig elhalasztják.

A Nemzeti Stadion felépítése azonban többé már nem halogatható. Más kedvező megoldási lehetőség hiányában vissza kell térni a 20 év előtti tervre, a Nemzeti Stadionnak a Vérmezőn való létesítésére.

A Vérmező fekvése a tömegforgalom lebonyolítása szempontjából igen előnyös, mert a Lánchídon és Alagúton át gyalogszerrel is kitűnően megközelíthető. Levegője kifogástalan s környezete is méltó a Nemzeti Stadionhoz. Pompás központi fekvésénél fogva a Stadion itt nemcsak versenypálya, hanem a magyar testnevelési ügy egyéb fontos intézményeinek központi hajléka lehet. Azt a régi elkoptatott frázist, hogy az építendő *hodály* elcsúfítja a városrész látképét, illetékes helyről már sokszor megcáfolták. Senki sem gondol izléstelen és díztelen épület-tömbök létesítésére; a modern építőművészet ma már mesteri módon tudja megoldani a nagy tömegek befogadására alkalmas tribünök külső oldalának építészeti kiképzését és a Nemzeti Stadion felépítéséhez szükséges jelentékeny költséget a külső homlokzatnak nemes anyagból való díszes kiképzése nem emelné túlságos mértékben. Az Országos Testnevelési Tanács mindenestre számol azzal, hogy a centrális elhelyezés nagy előnyeivel szemben a díszesebb külsővel járó tetemes költségtöbblet hátrányát is vállalnia kell.

A Nemzeti Stadionnak a Vérmezőn való létesítése a multban főleg a hadvezetőség ellenállása miatt hiúsult meg. Értesülesem szerint az O. T. T. most újból lépéseket tesz a Vérmezőnek a Nemzeti Stadion céljaira való megszerzésére.

Reméljük és hisszük, hogy a mai testnevelésügy fontosságától fokozottabb mértékben áthatott hadvezetőség nem fog elzárkózni a kérelem teljesítése elől. Hiszük ezt annál is inkább, mert a Vérmező mint gyakorlótér, ma már alig jön tekintetbe s a Nemzeti Stadion belseje díszszemlék tartására tovább is rendelkezésre állana, azoknak még szebb keretet adna.

Hiszük és reméljük, hogy ez a megoldás, mellyel szemben ma már igen magas helyeken is megértő jóindulattal viseltetnek, rövid időn belül a megvalósulás stádiumába lép.

Zuber Ferenc.

Építész-szakértők a Stadion elhelyezéséről.

— A Nemzeti Stadion helyének megállapítása két fontos tényezőtől függ. Az egyik a higiéniai, a másik pedig a közlekedési kérdésnek megoldása. A kérdések mellett igen fontos szerepet játszik a víznek a közelsége is, mely módot ad arra, hogy a Stadionban rendezhető különböző sportversenyek mellett az evezős versenyek is a Stadion közvetlen közelében folyhatnak le. Az utóbbi körülmény azonban ritkán adódik, mert sűrűbben lakott városrészek közelében, úgy a Stadion részére szükségelt nagy terület, másrészt pedig folyó- vagy egyéb vízpart nem állhat forgalmi, illetve kihasználási szempontból rendelkezésre. A felépült külföldi Stadionok legnagyobb része tehát nem víz mentén, hanem a városban vagy annak periferiáján higiéniai környezetben épült s forgalmi eszközökkel többé-kevésbé könnyen megközelíthetők.

Budapest ez idő szerint alig néhány oly nagyobb területtel rendelkezik, amelyen a Stadion elhelyezhető volna. Legalkalmasabb területnek a régi Lóversenytér többszázholdas, jelenleg parlagon heverő területe kínálkozik, amely a Stefánia-út és a Városliget környezetében parkvárosnak építhető ki s amelynek közepébe volna elhelyezhető a legideálisabb megoldással a Nemzeti Stadion. Ez a telektömb a legsűrűbben lakott városrészek határára fekszik, parkszerű kiépítésével a higiéniai követelményeknek meg fog felelni és közlekedési szempontból bármely más megoldás előtt áll, tekintettel arra a körülményre, hogy a terület a város központjától gyalog is 10 perc alatt megközelíthető és a körülvevő utak bármely irányban érkező forgalmat biztosítják. Területének terjedelmes volta, s a telket körülvevő nagy utak révén módot nyújtanak arra, hogy a közlekedési eszközöknek megfelelő nagyságú park álljon rendelkezésre.

A Székesfőváros által felajánlott rákosi «Sportliget» ez idő szerint teljesen kiépítetlen környezetben fekszik, melynek közlekedési problémáinak megoldása a közelben levő lóversenypálya vezetőségének is nagy gondot okoz. A közmfűvek létesítése a főváros építési programjában eddig még nem szerepelt és alig hinném, hogy a «Sportliget» kedvéért a főváros közel jövőben sok milliót jelentő befektetést eszközölne. Nagy tömegek forgalmának lebonyolítása tehát ezen területen ez idő szerint még nagy nehézségbe ütközik, bár higiéniai szempontból a terület sportolásra kiválóan alkalmas.

Valamikor a Margitszigeten elhelyezendő Stadion gondolatát propagáltam, de be kell látnom, hogy a Margitsziget, dacára a főváros és a víz közelségének, a rendelkezésre álló és a jövőben megépítendő hidak a forgalom könnyű lebonyolítását elintézni képtelenek. Fokozottabb mértékben áll ez az újpesti Népszigetre gondolt Stadionnál, amely nemcsak távoli fekvése miatt, de a megépítendő hidak nagy költségei folytán stadionhelyül komolyan szóba nem jöhet, nem beszélve arról, hogy a Stadion elhelyezése folytán kiirtandó erdőség a higiéniai követelményeket is e helyen mélyen leszálítja.

A pesti oldalon ezen területen kívül csupán a Népligetben lehetne Stadion részére nagyobb területet kihasítani, de ez a liget egy részének feláldozását jelenti.

A budai oldalon a legelső helyen a Vérmező területe jöhet számításba, amelynek gyönyörű fekvése és környezetének higiénikus körülményei és végül nagy kiterjedése predestinálja a Nemzeti Stadion elhelyezésére. A forgalom

lebonyolítása a pesti közönség részére a négy hídon való átkelés folytán nem oly elsődrendű, mint a régi lóversenytéri terület, mely utóbbinak városrendezési nehézségeivel szemben a Vérmező területe teljes egészében a Stadion céljaira rendelkezésre áll. Amennyiben a Nemzeti Stadion a Vérmezőn nyerne elhelyezést, úgy az csakis az egész telekkomplexum közepére kerülhet s maga a Vérmező teljes egészében tisztán sportcélokat, tehát a Stadionon kívül a többi sportágakat szolgálja és egy nagy kihasítandó terület a közlekedési eszközöknek (villamos, vasút, autó és kocsipark) tartandó fenn. A budai nagy-szigetre ugyanaz áll, mint az újpesti Népszigetre, t. i. nemcsak a közlekedés kiépítése, de a szigethez építendő hidak is nagy költségbefektetést jelentenek.

A budai oldalon fekvő egyéb rendelkezésre állható területek (Nádorkert, Római fürdő) a nagy távolságok és a kiépítetlenség folytán felmerülő kiadások miatt a közel jövőben számításba nem jöhetnek. *Hajós Alfréd.*

A magyar sportélet legszebb álma közeledik a beteljesüléshez, mióta gróf Klebelsberg Kunó kultuszminiszter és Karafiáth Jenő, az OTT elnöke, szívvel-lélekkel élére állottak a Nemzeti Stadion kérdésében évtizedekkel ezelőtt megindult mozgalomnak és kiemelve azt a tulajdonképeni sportélet szűkebb kereteiből, ma már az egész közvéleményt átható kérdéssé tették, megnyerték részére a közélet és társadalom legszármottevőbb rétegeinek támogatását s végül a nagy nemzeti mű megalkotásának anyagi lehetőségeit is előkészítették, úgy, hogy most már esedékessé vált a telekkérdés sürgős megoldása is, hogy a Nemzeti Stadion tényleges felépítéséhez szükséges intézkedések mielőbb megtörténhessenek.

A Vérmező volt az első hely, amely annak idején e tekintetben számba jött és ma is a számos, egyéb tervbe vett hellyel szemben a Vérmező az, amelyen a Nemzeti Stadion ügye a legcélszerűbben megoldható.

Minden más hellyel szemben fennálló központi fekvése, a négy dunai hídon át és a közeljövőben kiépítendő Villányi-út—Alkotás-utcai közlekedés útján a főváros minden részéről megfelelő megközelítést és bármily nagy tömeg aránylag leggyorsabb és legsímább szétoszlását biztosítja.

A Vérmezőn a Nemzeti Stadion a város szívébe kerülne, amely körülmény súlyosan kell, hogy a hely javára latba essék.

A Nemzeti Stadionnak, mint természetszerűleg óriási befogadóképességű, hatalmas épülettömegnek, nemcsak a megépítése igényel nagy befektetést, de fenntartása, üzemköltége évről-évre rendkívül nagy összeget fog megkivánni.

Ezeket az összegeket a Nemzeti Stadionban hétről-hétre megrendezendő versenyek, sport-társadalmi látványos ünnepélyek, előadások stb. bevételeiből lehet előteremteni, de ehhez nagy és állandó közönség látogatására van szükség; ezért fontos az olyan jó központi fekvés, mint a Vérmező.

Az utóbbi években nagyon megnövekedett a főváros budai erdővidékére kirándulók száma. Télen és nyáron, vasár- és ünnepnapokon az üdülésre vágyók tízezrei vonulnak ki ma már a budai hegyekbe. Ennek a hatalmas, évről-évre szaporodó és túlnyomóan sportkedvelő tömegnek valósággal útjába esik a Vérmező és így belőle legtermészetesebb módon rekrutálódhatna a Stadion törzsközönségének zöme.

De fontos körülmény ez télen is, amikor a Nemzeti Stadion, külön-

böző sportok céljaira alkalmas, fedett csarnokaiban lebonyolítandó sportesemények sokkal nagyobb és állandóbb közönségre számíthatnak itt, mint a főváros bármely más helyén.

A Nemzeti Stadionban székelő Testnevelési Főiskola és a különböző szövetségek új otthonukban helyet fognak találni a sport minden ágára kiterjedő tudományos továbbképző- és ismeretterjesztő előadásai számára, amelyek itt könnyen hozzáférhetők lévén, lehetővé teszik, hogy a Nemzeti Stadion a Vérmezőn a legeredményesebben teljesítse azt a hivatását is, amely a magasabb sportkultúrának a nagyközönség szélesebb rétegeiben való elterjesztése tekintetében reá vár.

A déli vasúti pályaudvarnak kihelyezése, illetve modernizálása sem lehet már a messze jövő kérdése, ami mindenestre az Alkotás-utca elejének megfelelő megrendezésével fog együttjárni, úgy, hogy a fellelőn a Vérmező közepén építendő Nemzeti Stadion egy tágas, parkszerű térség közepén, nemcsak a sportbeli és a közlekedést érintő, hanem az architektónikus és esztétikai szempontok teljes érvényesülése mellett nyerne elhelyezést. Lauber Dezső.

Régóta vajdó kérdés! Amelyik hely jó, azt a főváros nem adhatta, amelyiket pedig adná, az nem volt megfelelő.

Legmegfelelőbbek lettek volna az eddig ismertek közül a Margitsziget, régi lóversenytér, Népliget, Vérmező, a főváros által nemrég megvett Villányi- és Lenke-út közötti telektömb. Kitűnő hely lett volna a kultuszminiszter úr által javasolt hely a Lágymányoson az építendő Boráros-téri és az összekötő vasúti híd folytatása közötti területen, ahol jövőben az állandó kiállítás épül majd fel, hol a Stadion óriási helyiségei egyúttal kiállítási helyiségekül is szolgálhattak volna.

Sok hely került még szóba a fentiekben kívül, de ezeket mint kevésbé megfelelőeket fel sem sorolom, de felemlíték még egy helyet, amit megfelelőnek tartanék és ami eddig szóba nem került. Ez a terület a pesti Dunapart Újpest felé eső részén fekszik, a közeljövőben megépülő Hungária-úti híd mellett; területe ennek közel háromszor akkora, mint a Vérmezőé. Közlekedése máris kielégítő, a Hungária-úti híd megépítése után pedig tökéletes lesz, dunaparti fekvése úgy az architektúra szempontjából, mint pedig a megépítés költségei szempontjából, főleg azonban sportszempontból is elsőrangú. A hely nagysága lehetővé teszi, hogy rajta egy igen nagy befogadóképességű stadionon kívül egyéb pályák és építmények is létesíthessenek. A területet nyugatról a Duna, keletről a város határolja. Ma keletről ugyan még gyárak övezik, azonban ezek a gyárak megszűnőben vannak itt, mert a főváros fejlesztési programja és tervezete szerint ide lakóházak épülnek a jövőben és a gyárak Budapest déli részére, a csepeli kikötő környékére telepítendők.

Bővebben ezzel a területtel azonban nem foglalkozom, mert nem az a feladatomb most, hogy újabb helyeket jelöljek meg, hanem az, hogy arra a kérdésre feleljek, hol legyen a Stadion, a Vérmezőn-e, vagy a Rákosmezőn, a volt lovassági gyakorlóterén?

Egy Stadion helyének megkeresésénél több feltételre kell tekintettel lenni és pedig:

a) elég nagy-e a terület, megfelelő-e a fekvés, egészséges levegőjű-e a környezete?

b) Közlekedése jó-e vagy azzá tehető-e?

c) Vizisportokra alkalmas-e a terület vagy uszoda létesíthető-e?

d) Milyen befolyással van a választott terület az építkezés költségeire? Ezekből a szempontokból kell tehát elbírálni a szóbanforgó két területet is.

Ha az első szempontból vizsgáljuk a területeket, akkor az első kérdés mindjárt az, mit kívánunk a területen létesíteni?

Ha csak egy olyan Stadiont kívánunk, mint amilyen Stadionok eddig az olimpiai versenyek lebonyolítására szolgáltak és nem olyat, amely név alatt ma a németek sportligeteiket értik, úgy a Vérmező elegendő nagy a Stadion céljaira, feltételezve azonban, hogy a Vérmező legnagyobb része erre a célra rendelkezésre bocsátatik és feltételezve azt is, hogy a Stadion legfeljebb 60.000 néző befogadására épülne és végre, hogy a Stadionon kívül, de mégis mellette fekvő egyéb sportpályák nem létesüljenek.

A Rákosmező oly nagy terület, hogy azon a legtágabb értelemben vett Stadion is létesíthető, tehát egy olyan Stadion is, mint a németek sportligetei, ahol a legnagyobb befogadóképességű főépítmény mellett létesíthetők a különféle sportoknak megfelelőleg különféle több sportpálya is és az egyéb szükséges gyakorlópályák is.

Fekvése az architektúra szempontjából jobb a Rákosmezőnek, mert a Vérmezőn bármily nagy méretekben építenénk is a Stadiont, a Várhegy elnyomná.

Úgy a Vérmező, mint a Rákosmező egészséges levegőjű s ebből a szempontból mindkettő egyformán megfelel.

Közlekedés szempontjából a Vérmező sokkal előnyösebben fekszik, mint a Rákosmező, mert nemcsak villamossal, autókkal közelíthető meg könnyen, hanem a városbani belső fekvése folytán gyalogszerrel is könnyen el lehet érni. A Rákosmező mai közlekedési viszonyai még nem felelnek meg arra, hogy egy nagyobb, esetleg 80.000 főnyi közönség oda könnyűszerrel kikerülhessen, még kevésbé arra, hogy onnan gyorsan és rövid idő alatt haza is juthasson. Ha Budapest térképét megnézzük, akkor kétséget kelt a közben fekvő nagy és szét nem választható telektömbök, így a Keleti pályaudvar, Köztemető, Józsefvárosi pályaudvar, Lóversenytér és a hozzávezető utakat keresztező vasútvonalak miatt, hogy ezt a kérdést lehet-e helyesen megoldani.

A vízi sportokat tekintve: evezős sport létesítésére egyik terület sem alkalmas. Uszóstadion a Vérmezőn csak vízvezeteki vízzel volna létesíthető, ami igen költséges befektetést kívánna és a Rákosmezőn is csak abban az esetben volna gazdaságosan létesíthető, ha mélyfúrással legalább is 20—22°-os artézi vizet elegendő mennyiségben nyerhetnénk. Ennek a lehetősége megvan és az alföldi kútfurások mestere, pávai Vajna Ferenc főgeológus bizonyára választ is tudna adni erre a kérdésre.

Az építés költségei nézetem szerint a Stadion megépítésénél, tekintettel a mi gazdasági lerongyoltságunkra, nagy befolyással kell hogy legyenek a terület kiválasztására.

A megépítés költségeire óriási befolyással van az, hogy mennyi nézőhelyet kell teremteni és hogy ezeket a nézőhelyeket magasépítmények, tehát vasbeton- és kötribünökön helyezük-e el, vagy pedig földfeltöltéseken.

Ha az összes tribünök magasépítményekként készülnek el olyanképpen, mint ahogy az eddigi olimpiadok stadionjai készültek, akkor ennek a Stadionnak a költsége legalább is duplája annak a költségnek, amibe egy olyan Stadion kerülne, amelynek nézőhelyei jórészt földfeltöltéseken létesülnek.

Hogy közelítő számokat is mondjak, amíg egy 60.000 nézőt befogadó Stadion építményei, ha a tribünök tisztán kőből és vasbetonból épülnek, a leg-egyszerűbb kivitelben is legalább hatmillió pengőbe kerülnének, úgy egy olyan Stadion, amelynél a nézők jórésze tribünnek kiképzett földfeltöltésen helyezkedik el, legfeljebb hárommillió pengőbe kerül, sőt még ez az összeg is lényegesen kevesebb lehet, ha nagyon sok helyiségre nincsen szükség.

A frankfurti, kölni stadionok, sőt a most épült bpesti millenáris motor-és footballpálya, élő példát mutatnak arra is, hogy az ilyen körtöltéses megoldás esztétikailag sincs hátrányban a vasbetontribünökkel szemben, sőt talán a sport szempontjából még előnyösebb is, mert a körtöltések hátsó lejtői fákkal, bokrokkal egész szép kertté, sétányokká fejleszthetők ki. Az egyetlen feltétel ilyen körtöltéses megoldásnál az, hogy a rendelkezésre álló területnek lényegesen nagyobbak kell lenni, mint mikor a tribünök magasépítményként vasbetonból és kőből készülnek. Ez utóbbi feltétel a Vérmezőn nincsen meg, a Rákosmezőn megvan.

Jól érzem, nem feleltem meg arra a kérdésre, hogy melyik helyet válasszuk a Stadion céljaira: a Rákosmezőt-e, vagy a Vérmezőt, de ez nekem nem feladatom, én csupán műszaki szempontból állítottam képet a két helyről. Hogy hol legyen, arról döntenek azok, akiknek ez a hatáskörébe tartozik. Mindenesetre bármelyik területen kerülne is kivételre a Magyar Nemzeti Stadion, mi magyar műszaki emberek meg tudjuk azt építeni a legtökéletesebben akár a Vérmezőn, akár a Rákosmezőn létesül majd az.

Mattyók Aladár.

Sportszövetségi vezetők nyilatkozatai:

— Végtelen örömmel szolgál, hogy a Nemzeti Stadion ügyével hosszú és kínos vajadás után a legilletékesebb körök is, de a közvélemény is intenzíven foglalkozik és a mielőbbi felépítést sürgeti, jóllehet, hogy a hely kijelölése körül még nagy csaták dúlnak. Sokak szerint a budai oldal lenne erre a legalkalmasabb. Nem hinném, hogy az illetők pusztán lokálpatriotizmusból kívánják Budán felépíteni a Nemzeti Stadiont — de az én véleményem szerint is sok igazságot lehetne érvként felsorakoztatni a Budán való elhelyezést illetően és itt jöhet kombinációba a gyönyörű fekvésű és Buda szívében elterülő Vérmező kitűnő közlekedési eszközeivel.

Ami engem illet, bármilyen megoldáshoz szívesen hozzájárulok, ha végre nemcsak tervezgetünk, de építünk is. El tudom képzelni, még pedig a budai tradícióknak megfelelően akár és talán elsősorban a Vérmezőt, akár az Akvinkumot, akár a kelenföld-lágymányosi területet a Nemzeti Stadion céljaira. De ugyancsak a Rákoson való megoldást is a magamévá tudnám tenni. Ez utóbbit talán azért szívesebben, mert mint aki a főváros életében is résztveszek, a tempót illetően a fővárost kénytelen vagyok az állam elé helyezni és az az érzésem, hogy a Sportliget keretén belül talán már öt esztendő múlva abban a szerencsés helyzetben lehetünk, hogy Nemzeti Stadionunkat felavathatjuk. Bármelyik megoldásnál a legsürgősebb és leggyorsabb elhatározást várom. A hely kijelölése után nyomban ki kell írni az eszmei pályázatot minden külföldi érdemes példa felhasználásával, különös tekintettel azonban a speciális magyar viszonyokra és haladéktalanul megindítani az építkezést, amely nemcsak sportszempontból, de szociálpolitikai szempontból is elengedhetetlenül kívánatos és szükséges.

A Nemzeti Stadiontól függetlenül a leggyorsabban gondoskodnunk kell egy sportpalota felépítéséről, amely hivatva lenne, akár provizorikusan is egy csomó sportág tréning- és versenylehetőségeit szolgálni.

Dinich Vidor

a Magyar Birkózók Szövetsége elnöke.

— Nem lehet véleményeltérés abban, hogy a Stadionnak mielőbb meg kell épülnie. Minél több helyünk van a közönség elhelyezésére, annál nagyobb publikumra számíthatunk, annál rohamosabb fejlődés előtt áll a magyar sport. Véleményem szerint

a Stadionnak legalkalmasabb helye a Vérmező,

amely centrális fekvésénél fogva biztosítja azt, hogy a közlekedésügyi nehézségek kezdettől fogva ki lesznek küszöbölhetők.

Dréhr Imre

népj. államtitkár,

a Magyar Labdarúgók Szövetsége elnöke.

— Folkusházy alpolgármester azt javasolja, hogy a Stadiont a Rákoson építsük meg. Örvendetesnek tartom a főváros jóindulatát, de a pénzügyi helyzet, sajnos, aligha engedi meg, hogy a főváros rövid időn belül közműekkel lássa el ezt a területet és biztosíthassa azt is, hogy a sportversenyeknek sok-ezerfőnyi közönsége fennakadás nélkül legyen a pályára kiszállítható. Véleményem szerint a közlekedési nehézségek okozzák a Lovaregylet óriási deficitjét is, az új löverseny teret sok-sok ezren csak azért nem látogatják, mert nem telik nekik autóra. Ilyen körülmények között meggyőződésem szerint

csak egyetlen egy hely van, ahol a Nemzeti Stadiont gyümölcsözően lehetne megépíteni: a Vérmező,

ahol a forgalmi nehézségek kezdettől fogva ki vannak zárva. Minden eszközt meg kell tehát ragadni arra, hogy itt épüljön meg a Stadion, még ha a katonaságnak ma még aggályai is lennének. A Vérmező százezren felüli látogatottságot is elbírná, a kultusz-kormányzatnak tehát nem lehet sürgősebb feladata, mint ezt a megoldást minél hamarabb előkészíteni és végrehajtani.

Homonnay Tivadar

a Magyar Uszók Szövetség elnöke.

A Magyar Nemzeti Stadion felépítésére a régi löversenyter volt a legalkalmasabb hely, ez a terület azonban, úgy tudom, város szabályozási okokból nem jöhet tekintetbe. Így a Vérmezőn való elhelyezés marad a legjobb megoldás. A Drasche-féle telektömb hepehupás volta miatt alkalmatlan. Az ujbudai Szunyogszigetén nincs elég hely, nem is szólva arról, hogy vétek volna kivágni az erdőt, amely az ujbudai öblöt a szél ellen védelmezi. A Nádor-kert és az új löversenyter mögötti térség csak akkor jöhetne számításba, ha ezek a helyek a főváros bármely pontjáról földalatti gyorsvasúttal volnának megközelíthetők.

A Stadion nem a week-end-beli, hanem a mindennapi sportszükséglet kielégítését szolgálja és a kenyérkereső emberek, sőt a diákok sincsenek abban a helyzetben, hogy naponta két órát elvesztgessenek a villamoson vagy más lassú alkalmatosságon a Stadionhoz és az onnan vissza való utazgatással.

A Vérmező ellenben elég tágas az összes sportpályák, épületek és játszótérek befogadására; kifogástalan sík volna földmunkát sem tesz szükségessé; a város belsejében, igen könnyen megközelíthető, gyönyörű, jó levegőjű helyen van és meg se kell vásárolni, mert hiszen a kincstár tulajdona!

A Rákoson építsük meg a sportparkot, ennek teljes kiépítése nem sürgős az építési program sok évre felosztható. A közlekedési lehetőségek iránt sem támaszt a sportpark oly nagy igényeket, mint a Stadion és esztétikailag is inkább a parkírozás, mint monumentalitása által kell, hogy hasson, de a magyar sport reprezentatív hajlékának elhelyezésére a Rákos nem alkalmas.

Azonban a Vérmező ma is tölt be bizonyos hivatást. Ennek pótlása egyszerű feladat. A Drasche-féle telek minden tekintetben megfelelő arra, hogy Buda szívében katonai gyakorlóteret szolgálja és ha a Vérmezőn, Városmajoron keresztül megfelelő lovaglóutat vezetünk és a Drasche-teleken lovagló-kertet létesítünk, úgy a Vérmezőnek ez a hivatása is az eddiginél tökéletesebb módon nyer pótlást.

Ismétlem tehát: *a Magyar Nemzeti Stadion helye a Vérmezőn van! Minden más ország fővárosa boldog lenne, ha ilyen ideális hely állana rendelkezésére s a magyar testnevelés és a nemzet jövő fejlődése ellen követ el bünt az, aki ezt az egyedül ideális megoldást nem teljes meggyőződéssel támogatja és propagálja.*

Kirchknopf Ferenc

a Magyar Kerékpáros Szövetség elnöke.

— Az illetékes tényezők meggyőződhetnek arról, hogy egy-egy nagy nemzetközi mérkőzésen mennyire szűknek bizonyul a mai pályák nézőtere, a közönség nagy része kiszorul, ami sokszor botrányos jelenetekre ad alkalmat. A Stadionnak tehát mielőbb meg kell épülnie, de fontos az is, hogy a magyar sportnak megfelelő és méltó hajlékot emeljünk, amelyben a Testnevelési Főiskola, az Országos Testnevelési Tanács és a különböző szövetségek is helyiséget kapjanak.

Valóságos sportközpontot kell tehát teremteni a testnevelés minden ága és minden szerve részére.

E célra legmegfelelőbbnek a Vérmezőt tartom, természetesen csak akkor, ha szép és monumentális épületet emelhetünk.

Br. Kray István

a Magyar Labdarúgók Szövetsége társelnöke.

— Nézetem szerint a Római fürdő, melyet egyfelől a Duna, másfelől az erdőborította budai hegyek szegélyeznek és amelynek ózondús levegője, gyógyhatású hőforrásai és közelsége szinte predestinálja, hogy a főváros «kertvárosa» legyen, a Nemzeti Stadion elhelyezésére kiválóan alkalmas terület lenne. Nagy előnye volna az itteni elhelyezésnek az is, hogy valamennyi sportágat erre a helyre lehetne tömöríteni. Igaz ugyan, hogy a Római fürdő közlekedési viszonyai ma még kezdetlegesek, de az óbudai hídfelépítése után ez a terület a városból kényelmesen és gyorsan lesz megközelíthető vasuton, villamoson, autobuszon és hajón. Ha ez a terv nem volna megvalósítható, akkor a Stadiont a Vérmezőn kell felépíteni!

Perger Ferenc

a Magyar Evezős Szövetség elnöke.

A Nemzeti Stadion helyének kijelölésénél 4 főszempont irányadó:

1. A hely egészséges fekvése,
2. könnyű megközelíthetősége,
3. esztétikai szépsége,
4. az építkezés olcsóságának lehetősége.

E négy feltételnek, meggyőződésem szerint, a számbavehető területek közül csak a Vérmező felel meg:

1. Szelektől védett por és füstmentes helyen fekszik. A Lágymányost a szél járja, a régi lóversenyteret füst teszi alkalmatlanná, a Rákos mezejét a por.

2. A Vérmező közlekedése ma is kifogástalan és úgyszólván a város szívében fekszik. Egy oly projektum sincs, ahol a közlekedést csak megközelítőleg is ily tökéletessé lehetne fejleszteni. A Drasche-teleknél a közlekedés megoldása lehetetlen, a többi projektumnál költséges, évekre terjedő munkát igényel.

3. A Vérmező ideálisan szép, hegyekkoszorúzta fekvése gyönyörű keretet nyújt az építendő Stadionnak. Ha megfelelő klasszicizáló architektúrával és nemes anyagból emeljük a Stadiont, fővárosunknak világraszóló új műemléket és a magyar sportnak örök időkre szóló gyönyörű monumentumot alkotunk.

4. A Vérmezőn az összes közművek, közlekedési utak és eszközök rendelkezésre állanak, ami az építésnél nem megvetendő megtakarítást jelent.

Ezek az indokok szerintem minden más megoldási lehetőség abszolút elvetését követelik.

Rakovszky István

a Magyar Orsz. Lawn-Tennis Szövetség elnöke.

— Minden sportember, sőt tovább megyek, minden magyar ember osztály- és pártkülönbség nélkül találkozik abban a kívánságban, követelemben, hogy a Nemzeti Stadion mielőbb megépüljön és a nemzet jövőjét biztosító magyar sport újabb nagyarányú fejlődésének bázisául szolgáljon.

Gr. Sigray Antal

a Magyar Ökölvívó Szövetség elnöke.

Amidőn felelni akarok arra a kérdésre, hogy a Nemzeti Stadion elhelyezése hol volna a legmegfelelőbb, elsősorban ki szeretném kapcsolni azokat a megoldásokat, amelyek az idők folyamán egy és más okból tárgytalanok lettek, vagy amelyek felett alapvető hibáik miatt a hatóságok vagy a közvélemény szócsövei átugrottak. Ilyenek pl. a Drasche-telek, amelyet már körülépítettek, a Margitsziget, amelyet úgysem lehetne sohasem erre a célra megkapni, az Ujpest melletti sziget, amelyért a technikai megoldás drágasága miatt csak nagyon kevesen lelkesedtek, a Népliget, ahol csak igen szűk helyet lehetett volna biztosítani a Stadionnak. Ezekkel a tervekkel tehát nem kívánok foglalkozni.

Legújabbban vetették fel az óbudaiak az ottani temetők közelében lévő nagy telkek felhasználását, de ezt a megoldást kizárja az odajutás nehézsége és a hinterlandok nagy távolsága.

A lágymányosi megoldás sokáig kísértett, mint komoly lehetőség, végül is azonban kitűnt, hogy az ottani telkekkel úgy a fővárosnak, mint a kultuszminiszternek más-más nagy tervei vannak és a Stadionnak juttatható telek csak másodrendű fekvésű volna és nem lenne elég nagy sem.

A régi lóversenyter majdnem minden nézőponiból a legmegfelelőbb megoldás lett volna, de a főváros vonakodása miatt ez a megoldás is tárgytalanná vált, amit mindig nagyon sajnáltam.

Ezután a megszületés után már csak két olyan terv marad vissza, amely figyelembe jöhet és ezekkel annál is inkább kell érdemlegesen foglalkozni. mert úgy látszik, hogy a döntés a két terv egyike mellett fog szólni.

Ez a két terv: a *Vérmező* és a főváros közgyűlése által legutóbb felajánlott *Sportliget*.

A *Vérmező* kiválasztása már több ízben kísértett, de azután a katonai hatóságok vonakodása miatt megint letűnt a napirendről. Ujabban ismét ráterelődik a közfigyelem és egyik érv gyanánt hangzik el mellette a testnevelési főiskola mai telepéhez való közelsége.

Határozottan ellene vagyok a vérmezői elgondolásnak. Legfőbb érvem az, hogy a katonai hatóság nem fogja ideadni, mert fontos katonai okokból szűksége van erre a területre. De még ha rá is lehetne venni a katonai hatóságot, hogy megfelelő területi kompenzáció mellett átengedje a területet, bizonyos, hogy a székesfőváros, amely egyedül rendelkezik ilyen nagy területekkel, a kárpótlás nyújtására nem lesz kapható. Miért is adjon a főváros a Stadion céljára átadandó *Vérmező* helyett egy másik nagy területet, amikor épen most adott 120 holdat a *Sportliget* számára, amelynek keretében a Stadion létesítése a főváros elgondolása szerint tökéletesen megoldható.

De különben is köztudomású, hogy a *Sportliget* olyan területen lesz, amelyet ezidő szerint a katonaság használ gyakorlóter gyanánt. A *Sportliget*-kérdés bizottsági tárgyalásain pedig az is kitudódott, hogy a katonai hatóság a fővárossal folytatott előzetes tárgyalásokon teljes mértékben méltányolta a fővárosnak a sport érdekében hozandó nagyszabású áldozatkészségét és annál kevésbbé fog akadályokat gördíteni a *Sportliget* céljára szükséges 120 hold átengedése elé, mert hiszen ez a terület különben is a székesfőváros telekkönyvi tulajdona és a főváros a bérleti viszony megszüntetése útján akadálytalanul hozzájuthat a területhez.

Azt látjuk tehát, hogy a katonai hatóság itt lemondott 120 holdról azért, hogy ezt a területet a *Sportliget* és Stadion céljára fel lehessen használni. Hogyan képzelhető el már most az, hogy a katonai hatóság lemondjon a neki sokkalta értékesebb, sőt katonai szempontból valóban pótolhatatlan *Vérmezőről* is, amikor e mellett ez a terület a katonaság jogi álláspontja szerint a katonai hatóság telekkönyvi tulajdona is. Szerintem el nem gondolható, hogy amidőn a katonaság lemondott a 120 holdról a *Sportliget* kevéért, még külön lemondjon a *Vérmezőről* is.

Az a nézetem tehát, hogy a *Vérmező* megszerzésére irányuló akció teljesen reménytelen és felesleges időpocsékolás volna ebbe a hosszú ideig, mindenestre hónapokig, de esetleg évekig tartó procedurába belemenni, holott a közvélemény már türelmetlenül várja a helykérdés mielőbbi megoldását.

De még ha feltesszük a legkedvezőbb eshetőséget is és a *Vérmező* tényleg megszerezhető volna, akkor sem pártolnám a vérmezői megoldást. Nézetem szerint a *Stadiont* csak a pesti oldalon szabad elhelyezni, mert a stadionlátogatók 85—90%-át a pesti oldal 800.000 főnyi lakossága szállítja, míg a 200.000 főnyi budai oldal legfeljebb 10—15%-ot szolgáltat. Tekintve a Dunán át való szállítás nagy nehézségeit, nagyon meggondolandó, vajjon átvigyük-e a pesti lakosság tízezreit a budai oldalra. Még egy lágymányosi megoldást valahogy el tudnék képzelni, különösen, ha a hely közel volna a Dunához, de minden olyan megoldás, ahol a Stadion helye a Duna-melléki hegyek vonalán túl esik és ahonnan, mint a *Vérmezőről* is, csak néhány szűk artérián keresztül (Margit-

körút, Krisztinakörút, Alagut stb.) lehet a tömegeknek Pest felé kibontakozniok, elképzelhetetlen nehézségekkel járna és végeredményben tetemesen csökkentené a Stadion látogatottságát.

Azt hiszem tehát, hogy a *Vérmezőt* mindenféle nézőpontból sürgősen el kellene ejteni.

Úgy látom, mintha az illetékes körök nem értékelnék kellőképpen a Stadionkérdés megoldásánál a székesfőváros hatóságának döntő súlyát és jelentőségét, holott a Stadionkérdésnél szóba jöhető városszabályozási, telekpolitikai, útrendezési, közlekedési és egyéb nagy kérdések gyors és kielégítő rendezése a székesfőváros jóindulatú és megértő közreműködése nélkül el nem képzelhető. *A Stadionkérdést csak a fővárossal karöltve, csak a fővárossal való barátságos és harmonikus együttműködés mellett lehet megoldani* és ha ez az összhang hiányzik, megjósolhatom, hogy évek fognak elmúlni és hiába várjuk az első kapavágást. Azt ajánlom tehát a Testnevelési Tanács elnökségének, igyekezzék ebben a kérdésben elsősorban a főváros szándékaival tisztába jönni és ha megteremtette a főváros tényezőivel az összhangot, akkor biztos vagyok benne, hogy gyors tempóban fog megindulni a kérdés végső megoldása.

A főváros közgyűlése a tavasz folyamán a sport szempontjából emlékezetes határozatot hozott, amikor kimondotta, hogy a ligettelki dűlön egy nagyszabású sportliget létesítése céljából és az ennek keretében elhelyezendő Nemzeti Stadion céljára 120 hold területet kihasít. Itt tehát a főváros legilletékesebb tényezőjének, a közgyűlésnek egy félre nem érthetően világos elhatározása van, amely egyúttal dönt a Stadion helye kérdésében és felajánlást tartalmaz az állammal szemben, amely a Nemzeti Stadiont létesíteni hivatott. Rendkívül csodálkozom rajta, hogy amikor a főváros közgyűlésének egy ilyen, az egész ország érdeklődését és figyelmét joggal felkeltő megnyilatkozása megtörtént és arról az OTT elnökségének is tudomása van, mégis mintha a fővárosnak ez az elhatározása nem is létezne, egyremásra új megoldási tervek merülnek fel és újabb akció indul meg a *Vérmező* megszerzése érdekében. Ez az akció, amely a fentebb kifejtettek szerint eredményre vezetni nem fog, csak késlelteti a végleges megoldást és olyan bonyodalmakra fog vezetni, amelyek a sport szempontjából semmi jóval sem biztatnak. Ehelyett mindenestre helyesebb volna számolni a tényleges helyzettel és a gyakorlati lehetőségekkel és a fővárossal való barátságos megegyezés útján megteremteni a kibontakozás útjait.

A főváros által kijelölt ligettelki dűlő egy óriási österület, amely a főváros legnagyobb és legfontosabb útvonalára, a pesti oldalt középen végig szelő Kerepesi-út mellett fekszik. Sehol sem oldható meg a közlekedés kérdése jobban, mint ezen a helyen, ahonnan minden irányba futnak, esetleg megteremthetők a fel- és levonulási útvonalak. Alkalmos hely a hinterland, illetve a Stadiont tápláló tömegek lakóhelye szempontjából is. A terület nagy kiterjedése folytán itt a Stadionnak és környékének sokkal több helyet lehet biztosítani, mint bárhol másutt. Ami pedig a város központjából való távolságot illeti, ami kb. 5 km., az egy milliós városnál, amelynek lakossága naponta kényszerítve van kenyérkereseti okokból ekkora távolságokat befutni, nem mondható túlságosnak, semmi esetre sem olyanoknak, amely a megoldásnak döntő hátránya volna.

Az elmondottaknál fogva tehát a ligettelki dűlön való megoldás mellett foglalkozni kell.

Stankovits Szilárd,
a Magyar Athlétiikai Szövetség elnöke.

Érdekl-e a cserkészeket a Nemzeti Stadion kérdése?

Felettből érdekl és sóvárogva várják a Nemzeti Stadion megszületését és bíznak abban, hogy a Nemzeti Stadion felépítésének a 12-ik órájában vagyunk és így nem is kell már sokáig várakozni rá!

A cserkészet mai fejlettsége mellett már a budapesti cserkészek száma is oly nagy, hogy együttesen egyetlenegy pálya sem képes befogadni őket. Országos megmozdulásról pedig nem is szólok és ami a legfájóbb és a legsajnosabb, a mostani viszonyok mellett országos seregszemlét nem is tarthatok. Pedig ennek óriási fontossága és jelentősége lenne. Egy legerőteljesebben és legjobban megszervezett mozgalomnak is *feltétlenül* szüksége van arra, hogy időnként *önönmaga erejét és tömegét* lássa és szemlélje. Csak így akadályozható meg a visszaesés és csak így biztosítható az újabb lendület! Ma ezt a cserkészet nem teheti meg. Az 1926-ban a meyeri dombokon rendezett Nemzeti Nagy Tábor csak nagy időközökben ismételhető meg, amelynek különben is a természetű olyan, hogy az összcserkészet összefogására nem alkalmas. Oda csak a legerőteljesebbek jöhetnek el, pedig a lendületre a gyöngébbeknek van szükségük. Úgy, hogy e ponton rajtunk csak a Stadion segíthet. És már nemcsak mi vagyunk így, de több testvérmozgalom (levente, ifj. Vöröskereszt), azt hiszem hozzánk hasonlóan érzi ezt és vágyva-vágyakozik a Nemzeti Stadion után.

Eddig pusztán a tényleges cserkészeket tartottam szem előtt s azoknak az érdekében jeleztem feltétlen szükségességét a Nemzeti Stadionnak. A cserkészet publikumára nem is gondoltam. Ha pedig most rájuk gondolok, akkor azt kell mondanom, hogy évek óta már állni kellene a Nemzeti Stadionnak! A közönség a szószeros értelmében nem tud hozzánk jutni. És ez ismét nem részleges, de általános baj és panasz. Akármilyen értékes sporteseményről van szó, a közönség egy nagy és előkelő része kénytelen lemondani annak élvezetéről, mert nem teszi ki magát annak a túlekedésnek és szorongásnak, ami minálunk ily esetben még a legnagyobb pályáknak is kikerülhetetlen velejárója. Mi cserkészek is elegenden vagyunk már, de közönségünk a mi számunk tízszerese, százszorosa és biztos, hogy ezek talán nálunknál is jobban áhítoznak a Nemzeti Stadion után.

És hogy hol legyen ez a Nemzeti Stadion?

A *Vérmezőn!* És csakis a *Vérmezőn!* Itt Budapesten, hogy *el lehessen menni* a Nemzeti Stadionba és nem a környéken, hogy *kirándulni* kelljen oda, mert akkor már csak fele értéke lesz az egésznek. Ezt sportszempontból is erőteljesen óhajtom hangsúlyozni, de rá akarok mutatni arra is, hogy a Nemzeti Stadion nemcsak a sport céljait szolgálhatná, de lehetővé tenné azt, hogy sok középszerű és kis társadalmi megmozdulás belső értékének és képességeinek megfelelőleg grandiózus méretű legyen. A sport saját magának és közönségének kárára kimehetne még a városból, de bűn volna a *Nemzeti Stadion* megépítésével helyet és módot nem adni a sportonkívüli grandiózus magyar megnyilatkozásoknak. Ez pedig csak úgy érhető el, ha a *Nemzeti Stadion* itt *Budapesten*, a város szívében lesz, nem pedig valahol a periferián...

Kérdézhethetné valaki, vajjon nem kár-e a *Vérmezőt* bántani?

Nagy kár volt már eddig is jobban meg nem becsülni. Én azt mondom, hogy a *Vérmező* megérdemli, hogy szép legyen, megérdemli, hogy a *Nemzeti Stadion* oda épüljön! A *Vérmezőt* úgy hagyni, ahogy most van, hálátlanság. A *Vérmezőnek* története, fényes és csillogó szép emlékei vannak. És minékünk,

akik ebből láttunk is valamit, ép ezért szép a *Vérmező* a mai csunyaságában is. De ha egy idegen látja, annak feltétlenül magyarázgatni kell és a vége az, hogy *megérti*, hogy *nekünk* szép, de neki nem tetszik. A lapos és sivár Dunapartot Parlamentünk csodaszépségűvé varázsolta, a budai zeg-zugos hegyoldalt a Halászbástya világhírűvé tette és mi, akik ezt megtudtuk csinálni, kell hogy a *Vérmezőre* rámondjuk, hogy elhanyagolt és csunya. A magyar építész zsenialitása a *Vérmező* briliáns értékét méltó keretbe tudná fogni! A természet és a város fejlődése adta keretet a művészeknek kellene most már tökéletesíteni és építtessék meg úgy az a *Nemzeti Stadion*, hogy Budapestnek a gyönyörűsége egy új magyar csodával gyarapodjék! A *Vérmező* oly értékes, hogy, a *Nemzeti Stadiontól* eltekintve is, érdemes, sőt már végleg itt az ideje, hogy méltó keretbe foglaltassék.

Tehát nem kár a *Vérmezőért*, mert hasznossága mellett megérdemli, hogy széppé is tegyék. A történelmi patinát a *Nemzeti Stadion* nem veri le róla, mert minden maradhat továbbra is ott, ami eddig volt, sőt a *Nemzeti Stadion* a történelmi események egész légiójának lehetőségét köti majd a *Vérmezőhöz*.

Witz Béla,

a Magyar Cserkész Szövetség orsz. elnöke.

Az egész parlament egyhangúan sürgeti a Nemzeti Stadion megépítését.

Klebelsberg kultuszminiszter bejelentette a parlamentben, hogy a Nemzeti Stadion megépítésére 800.000 pengőt készül felvenni az új költségvetésbe. Ez a bejelentés a közvélemény várakozása és meggyőződése szerint *új fejezetet nyit meg a magyar sport történelmében, nem csoda tehát, hogy a képviselőház minden oldalán egyforma örömet és lelkesedést keltett.* A politikusok öröme és lelkesedése ezerszeres visszhangra talált a rohamosan fejlődő magyar sport barátainak szívében, akik

mulasztásnak és veszteségnek érznek minden napot, amelynek a stadionépítési munkálatok megkezdése nélkül kell elmulnia.

Még csak néhány esztendővel ezelőtt is ünnepnek, a *testnevelés ünnepnapjának* számított, amikor ez a példátlan karriert megfutott szó: *sport, elhangzott a parlamentben*, ma pedig már ott tartunk, hogy na végig sétálunk a képviselőház folyosóján, parázs sportvitáknak lehetünk tanui,

a minden száz évben összeölelkező jobboldal és baloldal egyhangúan, sőt egymással versenyezve követeli a sportnak egyre fokozottabb állami támogatását és minden sportintézkedés betetőzéseként a Nemzeti Stadion megépítését.

Egyetlen egy képviselő sem akad, aki *alá ne írja, lelkes szavazatával meg ne erősítse a közvéleménynek ezt a követelését.* A százezernyi tömegek sportláza átragadt végre a parlamentre is, ami annál örvendetesebb, mert ez a láz nem a betegség, hanem

az egészség, az újjászületés és a fejlődés láza, amelyben a szebb és boldogabb, a tetterre kész jövő ígérete rejtőzik. *Mikor és hol épüljön meg a Stadion?* — ebben a kérdésben szavaztattuk meg a parlamenti folyosón a képviselőket, nem válogatva pártok és frakciók, közkatonák és vezérek között és a kapott válaszok ékes-szólan bizonyítják, hogy

a fajvédőktől a szociáldemokratákig minden törvényhozó sürgeti és követeli a Nemzeti Stadion megépítését, a túlnyomó többség a Vérmezőn, de ami a legfontosabb és amiben nincs véleményeltérés: *mindenkinek a nyilatkozatából előtér az a vágy, az a meggyőződés, az a követelés, hogy a Nemzeti Stadionnak most már a legrövidebb időn belül meg kell épülnie.* Olvassuk csak a nyilatkozatokat:

Almássy László, a kormánypárt elnöke:

— A testnevelés ügyét ma már az egész világon annyira felkarolták, hogy nekünk, Csonka-Magyarországnak még fokozottabban kell átéreznünk a sport támogatásának nagy erkölcsi kötelességét. A mai idők sok hasonlóságot mutatnak az antik görög és római világgal, amikor az állam fennállása a legszorosabb összefüggésben állott a testkultuszával, a testnevelés fejlesztésével. Mindazok az intézmények tehát, amelyek az emberi testet a mai rendkívüli nehéz viszonyok között ellenállóvá teszik, nagy hasznára vannak a hazának és közvetve az egész emberiségnek. Ilyen intézmény

a Stadion, amelynek megépítését tehát rendkívül fontosnak és sürgősnek kell tartanunk.

Stadionépítésre legalkalmasabb helynek *versenyen kívül a Vérmezőt tartom.*

Barabás Samu:

— Örömmel üdvözlöm a stadionépítési terveket. *Nem maradhatunk el ebben a tekintetben sem a világ művelt nemzetei mögött.*

Az építési munkálatokhoz inkább ma fogjunk hozzá, mint holnap.

A Vérmező magától kínálkozik a Stadion elhelyezésére.

Baracs Marcell:

— Óriási fontossága van a Stadion megépítésének, *amihez tehát minél előbb hozzá kell fogni.* A helyválasztásnál, véleményem szerint, nagy figyelemmel kell lenni a főváros tanácsának előterjesztésére, amely a rákosi megoldást hozza előtérbe.

Beck Lajos:

— A stadionépítés *égetően sürgős és fontos probléma,* nemcsak sportszempontból, hanem *azokra a nagyértékű nemzetközi összeköttetésekre való tekintettel is, amelyeket a sport segítségével ápolhatunk.*

A nemzet jövője forog itt kockán.

A Stadion legalkalmasabb helyül minden más megoldást háttérbe szorítva a Vérmezőt tartom.

Bessenyei Zenó:

— A stadionépítésre vonatkozó kultuszminiszteri rendelkezést örömmel fogadtam. Újabb tanujele ez annak, hogy a kultuszminiszter *úr minden nemes dologért őszintén lelkesedik.* Rendkívül kívánatos, hogy a stadionépítési tervek *mielőbb a megvalósulás stádiumába lépjenek.* Meg kell vallanom, hogy a Nemzeti Stadiont csak a Vérmezőn tudom elképzelni.

Éhn Kálmán:

— A Nemzeti Stadiont *már rég meg kellett volna építeni* és miután a Lágymányos feltöltése óriási összegeket emésztene fel,

csak egyetlen egy megoldásra gondolhatunk: a Vérmezőre.

A rákosi sportliget *kitűnő gyakorlóter lehet,* az igazi *vizsgatér* azonban, a Nemzeti Stadion csak a város szívében, a Vérmezőn *épülhet meg, amely minden oldalról könnyen megközelíthető.* A Stadion monumentális épülete harmonikusan illeszkedhetik majd bele Buda gyönyörű látképébe. Véleményem szerint ez a megoldás *mindenkül kielégíthető, a fontos most már csak az, hogy az első kapavágás mielőbb megtörténjék.*

Farkas Elemér:

— A Nemzeti Stadion megépítésének égetően sürgős problémáját a sportszempontoktól eltekintve, amelyeknek elsőbbségét nem vitatom,

kultúrproblémának fogom fel.

Aki tudja, mit jelent Csonka-Magyarország szempontjából a kultúra és az ezzel járó propaganda, *az egy percig sem kifogásolhatja, sőt sürgelnie kell a Nemzeti Stadion megépítését és az ezt biztosító anyagi áldozatokat.*

Az építési munkálatokat most már *mielőbb meg kell kezdeni, még pedig a Vérmezőn,*

amely a Nemzeti Stadionnak egyetlen *méltó és alkalmas helye.*

Fábián Béla:

— A sport nemzeti ügy. Nálunk, sajnos még nem, de a *fellörekvő hatalmas nemzeleknél igen.* Angliában és Amerikában az új generáció testével majdnem annyit törődnek, mint a lelkével. Hogy Stadion épüljön, az egy pillanatig sem lehet kérdéses. Hogy mikor kell megcsinálni?

Már tegnap meg kellett volna csinálni.

Hol? Ha az illetékesek a Vérmezőt találják erre a legalkalmasabbnak, akkor a Vérmezőn.

Frühwirth Mátyás :

— A testnevelés ügyének támogatása az államnak egyik legfontosabb feladata.

Stadion nélkül nem fejlődhet a sport, itt tehát a legsürgősebb intézkedésre van szükség.

Helyeslem a vérmezői megoldást, mert nemcsak praktikus, hanem esztétikai szempontból is a legmegfelelőbb.

Gömbös Gyula :

— Karafiáth tisztelt barátom — mondotta Gömbös az Esti Kurir munkatársának — állandóan hangoztatja, neki mindegy, hol épül meg a Stadion, csak az a fontos, hogy az első «kalapácsütés» minél előbb megtörténjék. Ezt én is fontosnak tartom, bár azt látom, hogy ő a vérmezői megoldás lelkes híve, én pedig ezt a tervet erőszakoltnak és sportszerűtlennek tartom. Remélem, hogy a sporttársadalom és a hivatalos körök is belátják:

A stadionnak vagy a Duna egy szigetén, vagy legalább is a Duna mentén kell felépülnie.

Nem ragaszkodom a Szunyogszigethez, sőt az Ó-budai szigetet jobbnak is tartom, de mindenesetre olyan helyet kell választani, ahol a vízisportok is megfelelő otthonra találnak. Az eddigi szemléken résztvettem, de többé ezt sem teszem meg, mert a szemlékben célzatosságot látok. Végeredményben mindig a Vérmezőre lyukadnak ki, ami mindenesetre helytelen egyoldalúság.

Klebelsberg kultuszminiszter most fokozottan akar foglalkozni a Stadion megépítésének ügyével

és épen ezért újból sorompóba állok olyan megoldás érdekében, amely méltó ahhoz a sokat hangoztatott kultúrfejlődéshez.

A Vérmezőn csak csenevész kultúra Stadionja épülhetne meg, én pedig a felfelé törekvő magyar nemzet Stadionjáért harcolok, amelyben elhelyezhetők lesznek nemcsak az összes sportágak, hanem a Képzőművészeti Főiskola, sőt még a képzőművészetek is.

Görgey István :

— A Stadion megépítése égetően sürgős probléma. Minden művelt nemzet súlyos anyagi áldozatok árán is támogatja sportját. Fokozottan kötelességünk ez nekünk, akik a nemzet újjászületéséért harcolunk. Legmegfelelőbb helynek a Lágymányost, az összekötő hídon innen elterülő részt tartom, bár első pillanatra a vérmezői megoldás is rendkívül figyelemreméltó, tekintettel arra, hogy a Vérmező a városnak úgyszólván a szívében fekszik.

Györki Imre :

— Már a költségvetés összeállításánál is hibáztattam, hogy testnevelési célra a kormány aránylag kis összeget vett fel, holott a külföldön mindenütt hathatósan támogatják a testnevelés ügyét.

A sport fejlődésének súlyos akadálya, hogy a sportolóknak nem áll kellő pálya rendelkezésükre.

Épen ezért a Stadion megépítését rendkívül sürgősnek tartom és amikor a pénzügyi kormány költségvetési feleslegekkel dolgozik, senki sem mondhatja, hogy nincs pénz stadionépítésre. A Stadion legideálisabb és leggyönyörűbb helyéül versenyen kívül a Vérmező kínálkozik.

Héjj Imre :

— A magyar névnek sok dicsőséget szerzett sport megérdemli, hogy végre megkapja Nemzeti Stadionját. Nemcsak az olimpiászra való tekintettel fontos ez a probléma, hanem azért is, mivel a sportversenyeknek a közönsége annyira megnövekedett, hogy

épen a legérdekesebb versenyekről szorul ma ki a közönség.

A Stadionnak tehát minél hamarabb meg kell épülnie és erre a célra alkalmasabb, impozánsabb helyet el sem lehet képzelni, mint a Vérmezőt.

Illés József :

— A nagyszerű lendületnek indult magyar sport fejlődésének elengedhetetlen feltétele a Nemzeti Stadion megépítése, amelyet rendkívül fontos és sürgős problémának tartok.

Jánossy Gábor :

— Abban a nagy katasztrófában, amelybe a nemzet zuhant, egy-két jó és új életet, fejlődést jelentő dolog is akadt, amelyeknek sorában talán a legelső helyen áll a magyar sport reneszánsza, hatalmas kifejlődése. A magyar nemzet jövője és hivatalának betöltése szempontjából rendkívül nagy fontossága van a Nemzeti Stadion megépítésének, amely

olyan jó és nemes beruházás, hogy minden áldozatot megérdemel.

Szívem minden örömével köszöntöm azt a percet, amelyben az első kapavágás megtörténik.

A nemzeti élet folytonosságának és halhatatlanságának biztosításáról van itt szó.

A praktikusság, az esztétikai és a történelmi szempont egyformán azt parancsolja, hogy a Nemzeti Stadion a Vérmezőn épüljön meg.

Kontra Aladár :

— A Nemzeti Stadion megépítése ma a legsürgősebb állami feladat. Véleményem szerint a Stadionnak mindenesetre Budán kell helyet kapnia, a lehetőséghez képest a III-ik kerületben.

Koos Zoltán felsőházi tag :

— Ha a kormány belátja a Stadion építésének fontosságát s erre a célra hajlandó akár törvényhozási intézkedés, akár minisztertanácsi határozat alapján legalább 30 éven keresztül évi 800.000 pengő hozzájárulást a költségvetésbe beállítani: a Stadion építkezésének

finanszírozása adottnak látszik. Amint a Magyar Dunántúli Villamosági Részvénytársaság, amely csupán 1,000.000 pengő alaptőkével alakult, kibocsáthatott a londoni piacon 2,780.000 pengő n. é. 4½%-os A sorozatú kötvényen kívül 6,400.000 pengő (£ 230.000) n. é. 6½%-os elsőbbségi rész-kötvényt, melyeknek fedezetét az államvasutaktól kikötött évi £ 175.214 szolgáltatás leköltése képezi, úgy, a Stadion r.-t. is bocsáthatna ki az állam által fizetendő évi 800.000 pengő szolgáltatás leköltése mellett 6 és ½ %-al kamatozó elsőbbségi kötvényeket, melyek 60 félév alatt fizetendők vissza, mintegy 10,500.000 pengő névértékben. De azt hiszem, maga az Országos Testnevelési Tanács is lehetne az, aki az állami szolgáltatások alapján a kötvényeket kibocsátaná. A külföldi kibocsátás szempontjából meggondolandó az összeg viszonylagos csekélysége, ami az emissiót megrágtja. De más szempontok is vannak, amik azt indokolnák, hogy a Stadion felépítése belföldi pénzzel finanszíroztassék — ami azt hiszem — megfelelő formában szintén nem volna lehetetlen.

Kozma Jenő :

— A főváros ugyan már állást foglalt a rákosi megoldás mellett, de én mégis jobb szeretném, ha a Nemzeti Stadion Budán, mégpedig a Lágymányoson, vagy a Vármezőn épülhetne meg. Fontos csak az, hogy minél előbb. Ennél fontosabb és sürgetőbb problémát ma alig ismerem.

Kuna P. András :

— Mi a falu egyszerű népének érdekeit képviseljük a parlamentben, de meg vagyunk győződve arról, hogy

a Stadion megépítését nemcsak a főváros érdeke, hanem a nemzetnek önmaga iránt való kötelessége is parancsolja.

Ami a Stadion helyét illeti, *szébb helyet, mint a Vármező elképzelni sem tudok.*

Lázár Ferenc, felsőházi tag, székesfővárosi törv. biz. tag.

— Régóta figyelem a Magyar Nemzeti Stadion megalkotására való törekvéseket és feltétlenül osztom azoknak a nézetét, akik ezt a kérdést a legsürgősebben megoldandó feladatok közé sorozzák. Én nagyon jól tudom, hogy a Magyar Nemzeti Stadionnak mik a feladatai és erős meggyőződésem, hogy azoknak eleget csak úgy fog tehetni, hogy ha a Vármezőn épül fel. A magyar sport ily irányban számíthat a támogatásomra mindenütt, ahol arra módomban nyílik.

Malasits Géza :

— Szaporítani kell a sportpályákat, fokozni a szegényebb sportegyesületek támogatását, lehetővé tenni mindenki részére a sportolást és végül: *mielőbb meg kell építeni a Stadiont.*

Az államnak kötelessége a stadionépítést anyagilag lehetővé tenni.

Ami a helyválasztást illeti, *elsősorban a Vármezőre gondolok és csak ha itt valami okból nem volna lehetséges: a Rákosra.*

Meskó Zoltán :

— A Nemzeti Stadion építkezési munkálatait *azonnal* meg kell kezdeni. *E probléma megoldása soha annyira nem volt olyan sürgős, mint ma, amikor Csonka-Magyarország talpraállásáról és jövőjének biztosításáról van szó.*

Moser Ernő :

— *Égősen sürgős, hogy ezt a fontos problémát megoldjuk.*

A Stadion megépítéséhez haladéktalanul hozzá kell fogni,

hogy ezzel is szorosabban kapcsolódjunk a nagy nyugati sportállomokhoz. A Vármező a város egyik legszebb pontja, meg tudom tehát érteni, hogy a közvélemény itt látná a legszivesebbet a Stadion megépülését.

Nánássy Andor :

— Amerikában minden jelentős városnak van Stadionja. *Legjobb ideje tehát, hogy a Stadion nálunk is megépüljön és e nagy cél biztosítása érdekében nem szabad semmiféle dőzostól visszariadni.*

Oberhammer Antal :

— Mint a kultusztárca költségvetésének előadója, rendkívül szükségesnek tartom, hogy

a Nemzeti Stadion megépítésére fokozatosan növekvő összegeket vegyünk fel a költségvetésbe.

A Stadion megépítésével ugyanis elsőrangú kötelességet kell teljesítenünk.

Pogány Frigyes :

— Ha meggondoljuk, milyen óriási fontossága van a sportnak már csak a nemzeti becsület nevelő hatásánál fogva is,

a Nemzeti Stadion megépítését feltétlenül sürgősnek kell tartanunk.

Örvendenünk kell, ha a kultuszminister úr módját tudja ejteni az építési munkálatok megkezdésének. *Itt nincs véleményeltérés, nincs sem osztály, sem pártkülönbség: minél előbb gondoskodni kell a testnevelési törvény ezen utolsó pontjának végrehajtásáról, a Nemzeti Stadion megépítéséről.*

Puky Endre, a képviselőház alelnöke :

— A Nemzeti Stadion megépítését sürgető kívánságokat minden tekintetben indokoltnak tartom, tekintettel arra, hogy

e probléma megoldásához nagy nemzeti érdek fűződik

és itt nemcsak a sportnak nemzetnevelő fontosságára gondolok, hanem az idegenforgalmi szempontokra is, arra, hogy kiváló sportolóink világszerte ismertté teszik a magyar nevet.

A Nemzeti Stadionnak legideálisabb helyéül a Vérmező kínálkozik,

amelynek nemcsak formája és nagysága felel meg, hanem megközelített helység szempontjából is kielégíti minden igényt.

Ráday Gedeon gróf:

— A magyar sport olyan örvendetes fejlődésnek indult, hogy ennek további biztosításáról csak a Nemzeti Stadion mielőbbi megépítésével gondoskodhatunk. Égetően sürgős probléma ez, amelynek megoldásával helekig sem szabad késlekedni.

Reischl Richárd:

— A nemzeti nevelés súlypontját ma már teljesen a testnevelésre kell helyezni, a Nemzeti Stadion megépítésével pedig gondoskodni arról, hogy

a világhírű magyar sportnak méltó hajléka legyen.

Forgalmi szempontból legmegfelelőbb megoldásnak a vérmezői építkezést tartom.

Strauss István:

— A Stadion megépítésének köteleességét jeletle sürgősnek títtem és legalkalmasabb helyének a Vérmezőt tartom, nemcsak a sportcélok szolgálata, hanem a főváros fejlesztése és főleg nemzetközi jelentőségének emelése szempontjából is.

Szabó Sándor:

— A Nemzeti Stadion a magyar öserőnek előkészítő iskolája, amelynek most már a legrövidebb időn belül tető alá kell kerülnie. A vérmezői megoldás véleményem szerint mindent más tervet háttérbe szorított.

Szilágyi Lajos:

— Még most is a Sir Harmsworth jelenlétében megrendezett tornaünnepség hatása alatt állok és amikor örömmel nyugtázom a sportban elért óriási eredményeket, nemcsak a testnevelés, hanem a nemzetközi összeköttetések szempontjából is, akkor ki kell jelenítenem:

minden áldozat, amelyet a magyar sport támogatására fordítunk, jó helyre megy, minden intézkedés, amely ezt a célt szolgálja, fontos és sürgős,

ezek között is legelső sorban a magyar sport templomának, a Nemzeti Stadionnak mielőbbi megépítése.

Temesváry Imre, a költségvetés főelőadója:

— A Stadion megépítése szükséges és sürgős feladat, pénzügyi szempontból pedig

gyümölcsöző beruházás,

tekintettel az óriási tömegeknek egyre növekvő érdeklődésére. Az építkezési költségeket nagyon rövid idő alatt lehetne amortizálni. Nemcsak

helyesnek, hanem szükségesnek is tartom tehát, hogy már a jövő évi költségvetésbe megfelelő összeget vegyünk fel stadionépítésre és nem kell tartani attól sem, hogy a Stadion veszélyeztetné a többi pályák rentabilitását. A sport iránt való érdeklődés ugyanis a Nemzeti Stadion megépítésével jelentősen fokozódnék. A vérmezői megoldást minden tekintetben megfelelőnek tartom.

Ugron Gábor:

— Hogy a Nemzeti Stadion megépítésére mennyire szükség van, az kitűnik abból is, hogy vasárnaponként mennyire zsúfolt a sportprogram, milyen nagy helyhiányban szenved a legtöbb sportág. A közönségnek immár rendszeres kiszorulása

súlyos anyagi veszteséget is jelent a magyar sportra nézve,

a Stadiont tehát most már a legrövidebb időn belül meg kell építeni. Gondolnunk kell arra is, hogy az 1936-ik évi olimpiász megrendezésére csak akkor kaphatunk felhatalmazást, ha a Stadion megépítését hamarosan garantálni tudjuk. A rákosi megoldást nem tartom helyesnek, hiszen látjuk, hogy még a löversenyek is küzködnek a közlekedési nehézségekkel, ami a nagy tömegek érdeklődése szempontjából igen hátrányos momentum. A magam részéről tehát a Lágymányosra gondolok, tekintettel arra, hogy a jövőben megépülő Boráros-téri híd ezt a vidéket egycsapásra be fogja kapcsolni a forgalomba.

Váry Albert:

— Soha sem szünök meg hangoztatni, hogy a testnevelésnek, a sportnak milyen nagy szerepe van a férfias önértzet, a bátorság nevelése és a nemzet jövője szempontjából. Épen ezért a legnagyobb örömmel üdvözlöm a kultuskormányt az elhatározását és Karajidh Jenőnek, az O. T. T. elnökének azt a nagyarányú munkásságát, amely a Nemzeti Stadionnak mielőbbi megépítésére irányul. Ha pedig azt kérdezzük, hol épüljön meg a Stadion, erre csak egy választ tudok elképzelni: a Vérmezőn.

Wolff Károly:

— A Nemzeti Stadion megépítésére minden körülmények között Budát tartom a legalkalmasabbnak, akár a III. kerületet, akár a Vérmezőt. Megjegyzem, hogy

ezt az utóbbi megoldást, véleményem szerint, feltétlenül előnyben kell részesíteni.

Fontos csak az, hogy az építkezési munkálatok megkezdéséről most már a legrövidebb időn belül történhessék gondoskodás.

* * *

— A közvélemény e lelkes nyilatkozatokból örömmel állapíthatja meg, hogy a Nemzeti Stadion megépítéséről és a kultuszminiszter bejelentette állami hozzájárulásról szóló döntés sorsa a parlamentben egy pillanatra sem lehet kétséges.

Ludvig Dénes.

AZ ORSZÁGOS TESTNEVELÉSI TANÁCS

KIADVÁNYAI:

- I. A tornatanárképzés reformja (dr. Ottó József és Bély Mihály). Elfogyott.
- II. Az iskolán kívüli testi nevelés reformja (dr. Juba Adolf). Elfogyott.
- III. Az iskolai testi nevelés reformja (Kmettyó János). Elfogyott.
- IV. Az iskolai testi nevelés reformja. Elfogyott.
- V. Az iskolai testnevelés reformjának irányelvei és az arra vonatkozó jegyzőkönyvek. Elfogyott.
- VI. Az állami érmek szabályzata (dr. Liedemann Frigyes). Elfogyott.
- VII. «Hasznos tudnivalók» a testnevelés keretébe tartozó iskolai évközi és szünidei kirándulásoknál (Galambos Ede). Elfogyott.
- VIII. A középiskolai testnevelés új tanterve (Bély Mihály és Kmettyó János). Elfogyott.
- IX. A felső kereskedelmi iskolai testnevelés új tanterve (Bély Mihály és Kmettyó János). Elfogyott.
- X. A fiúközépiskolák testnevelésének új tanterve. Elfogyott.
- XI. Ifjúsági honvédó egyesületek (Galambos Ede). Elfogyott.
- XII. Testnevelési Útmutató a nevelő tornagyakorlatok, játékok és atletikai gyakorlatok vezetésére (dr. Ottó József, Bély Mihály, Kmettyó J., Horváth Sándor, dr. Gerentsér László, Simon Miklós). Elfogyott.
- XIII. Az elemi iskolai testnevelés tanterve és utasítása (Bély Mihály és Kmettyó János). Elfogyott.
- XIV. A polgári fiú- és leányiskolák testnevelésének új tanterve (Bély Mihály és Kmettyó János). Elfogyott.
- XV. Sietés az iskolában (Höfeld Henrik). Elfogyott.
- XVI. Iskolai Tornatermek céllövő berendezése. Céllövészeti rend-, biztonsági szabályok és hasznos tudnivalók. Elfogyott.
- XVII. Az elemi iskolai testnevelés tanterve és utasítása (Bély Mihály és Kmettyó János). Elfogyott.
- XVIII. Vezérfonál az iskolai sioktatáshoz (Hefty Gyula Andor). Elfogyott.
- XIX. Az ipari munkások, a kereskedő és kishivatalnokai osztály testnevelésének szervezése és fejlesztése (dr. Nagy Béla). Elfogyott.
- *XX. A modern német testnevelés alap gondolata, tervezete és irányai (Béldi Alajos). Ára: 1 P.
- *XXI. Testnevelési utasítás. Ára: 20 P.
- *XXII. Az angol testnevelésről (Misángyi Ottó). Ára: 2.40 P.
- *XXIII. Finn nemzet testnevelése (dr. Bohn Ferenc). Ára: 1 P.
- *XXIV. A svéd nemzet és testnevelése (Béldi Alajos). Ára: 1 P.
- XXV. Magyar Sport Ezer Éve I. kötete (dr. Siklóssy László). Ára: 25 P.
- XXVI. Magyar Sport Ezer Éve II. kötete (dr. Siklóssy László). Ára: 30 P.
- *XXVII. Mussolini és a sport (Ludwig Dénes). Ára: 1 P.
- *XXVIII. Magyar Sport-Almanach 1925. Ára: 7 P.
- *XXIX. Magyar Sport-Almanach 1926. Ára: 5 P.
- *XXX. Magyar Sport-Almanach 1927. Ára: 5 P.
- *XXXI. A Svájci Ifjúság Testnevelése (Pávai Mátyás Sándor). Ára: 1 P.
- *XXXII. Philostratos: A tréneri tudományról. Fordította és jegyzetekkel ellátta: Pálffy György. Sajtó alatt.
- *XXXIII. A Magyar Nemzeti Stadion kérdése (Első ismertetés) 1926. Ára: 1 P.
- *XXXIV. A Magyar Nemzeti Stadion kérdése (Második ismertetés) 1928. Ára: 1 P.
- *XXXV. Az Országos Testnevelési Tanács Emlékirata a testnevelés fokozottabb állami támogatása tárgyában.

A csillaggal jelölt könyvek az Országos Testnevelési Tanácsnál, V., Báthory-utca 12., I. 7. kaphatók. A Testnevelés éves előfizetői 25% kedvezményes áron vásárolhatják e kiadványokat.